Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frçs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiunî

Un şir garmond: o dată 14 fil., a doua oră 12 fil., a treia oră 10 fil., şi de fiesce care publicaţiune timbru de 60 fil.

Tot ce privesce fóea, să se adreseze la »Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii« in Blaş.

Anul X. — Blaş 6 Ianuariŭ 1900. — Numĕrul 1.

Invitare la abonament.

Pe anul 1900 deschidem abonament noŭ, cu preţurile indicate în fruntea foiĭ, şi a nume:

pe un an cu 12 cor. (6 fl.)
pe 1/2 de an cu 6 cor. (3 fl.)
pe 1/4 de an cu 3 cor. (1·50 fl.)

Pe abonenţiĭ noştri îĭ rugăm a lucra în cercurile amicilor şi cunoscuţilor pentru lăţirea foiĭ nóstre; éră

pe ceĭ ce sînt în restanţă cu abonamentul îĭ rugăm călduros, să binevoéscă a grăbi cu plătirea aceluia, ca să fim uşuraţi în susţinerea organuluĭ acestuia, atât de necesar bisericiĭ nóstre.

ADMINISTRAŢIA.

Crăciunul!

În sat e mare veselia
Că s'aŭ pornit colindătorĭ
De mare prasnic vestitorĭ, —
Ni-s'a născut astăzĭ Mesia,
Şi glasurĭ de copiĭ ne spun:
Că-ĭ numa 'n de moşul Crăciun!

E frig pe-afară, dar' în casă
La fie care 'n vetră-ĭ foc
Şi lumea-ĭ plină de noroc,
Şi duhul Domnuluĭ planéză, —
Şi îngeriĭ cântă 'n cer sus:
Născutu-s'a scumpul Isus.

O! ce frumosu-ĭ la Crăciun!
De „Lerui-Lerui“ satul geme
Par' c'ar vrea să mai recheme
La viaţă timpul cel străbun —
O! haidă-Ler din cerul sfînt
Că sîntem singurĭ pe pămînt!

Er' moş Crăciun bĕtrân ca iarna
Scoboră de pe cel în sat
Cu nóptea ce l'a 'mpresurat, —
Bĕtrân e portul luĭ şi haĭna
Şi perul luĭ e alb şi sur
Şi-i alb şi câmpul împrejur.

Departe se aude 'n vale
Rîs de copiĭ lărmuitorĭ,
Sînt magiĭ ceĭ iscoditorĭ
Conduşi de stea în cale, —
Şi-Irodiĭ vin colo pe urmă
Cu pecurariul de la turmă.

Şi toţĭ pe rĕnd îţĭ spun povestea
Şi tu-ĭ ascultĭ pe gândurĭ dus,
Cum s'a născut pruncul Isus, —

O ce frumóse sînt acestea
Colindĭ, şi le-ascultăm doioşĭ
Că-s pomenirĭ din moşĭ-strămoşĭ.

O! zi de sfîntă bucurie,
Ce ne-aĭ adus din cer de sus
Pe dulcele copil Isus, . . .
Revarsă-ţĭ binecuvîntarea
Preste iubit poporul tĕŭ
Şi-l apĕră de orĭ ce rĕŭ,
Acésta-mĭ e ojtarea.

Boziaş 1899.

V. B. Muntenescu.

Nascerea.

A sosit încă o dată pentru noĭ sĕrbătórea *păciĭ*, sĕrbătórea *iubireĭ!* E sĕrbătórea *păciĭ* nascerea cea după trup a Domnuluĭ şi Dumnezeuluĭ nostru Isus Christos, pentru că pace a venit să ne aducă nóuĕ aici pe pămînt, pace, pe care lumea nu o póte da, pace care covârşesce tótă mintea.

Şi e sĕrbătóre de *iubire* pentru noĭ nascerea Mântuitoruluĭ nostru Isus, pentru că iubirea l-a adus la noĭ din cerescul lăcaş. Îngeriĭ, carĭ bucurie aŭ vestit lumiĭ, cântat'aŭ „mărire întru cele de sus luĭ Dumnezeŭ, pe pămînt pace, între ómenĭ bunăvoire.“

Şi de atuncĭ an de an rĕsună aceste sfinte armoniĭ pe pămîntul udat cu sângele Mântuitoruluĭ, şi an de an vestesc servitoriĭ Luĭ „pe pămînt pace, între ómenĭ bunăvoire.“

Dar este óre „pe pămînt pace“ şi „între ómenĭ bunăvoire“?

Nu e nicĭ un timp maĭ princiios pentru a medita asupra cestiunilor marĭ ale omenimeĭ, de cum e timpul sĕrbătorilor bisericiĭ creştine.

Orĭ ce sentimente, zic maĭ mult, orĭ ce convingerĭ religióse ar avé cineva, totuşĭ dacă ţine a fi socotit de om cugetător şi cunoscĕtor a marilor evoluţiunĭ prin carĭ a trecut némul omenesc înainte şi până la Christos, apoĭ de la Christos şi până la noĭ, va trebui să recunóscă şi să mărturiséscă, cum că Nascerea Mântuitoruluĭ a format o pĕtră miliară în istoria némuluĭ omenesc întreg şi că a dat nascere uneĭ concepţiunĭ nóuĕ despre univers şi despre destinaţiunea omuluĭ, care concepţiune şi azĭ încă după încheierea alor 19 vécurĭ continuă a domina minţile şi inimile, a inspira eroĭ, a luci în întunerecul nesciinţeĭ pe cum şi a sciinţeĭ false.

Avem noĭ cu tóte acestea pace?

Rĕspunsul — durere — va fi negativ.

Aşa dar n'a adus pace pe pămînt Nascerea Mântuitoruluĭ? Fără resultat s'a perdut sângele dumnezeesc?

Să nu fie! Isus pace ne-a adus şi pace *avem* — dar nu neturburată. Avem pace, de câte orĭ peptul nostru sbuciumat de patimĭ suspină la cer şi în durerile Fiuluĭ Restignit vede pironite tóte durerile némuluĭ. — Avem pace, de câte orĭ capul înferbîntat de problemele necunoscutuluĭ, rostesc cuvintele adoratoruluĭ îndoit „cred Dómne, ajută necredinţeĭ mele“! — Avem pace, de câte orĭ inima turburată la vederea calamităţilor publice şi private, gata a rĕsufla cel maĭ înfiorător blăstăm — finesce lupta cu şópta dreptuluĭ Iov „Domnul a dat . . . Domnul a luat . . . Fie numele Domnuluĭ binecuvîntat.

Momente de aceste sînt cele maĭ dulcĭ, ele sînt resultatul uneĭ lupte crâncene şi plecarea capuluĭ înaintea voinţeĭ Preaînalte este rodul nepreţuit al aceleĭ *păcĭ*, pe care din ceriŭ, a adus-o Mântuitoriul şi pe care lumea nu o póte da.

Cât sînt de preţuite ast fel de momente, numaĭ sufletul creştin o póte simţi. Resignarea fatală a necredinciosuluĭ, orĭ rĕsvrătirea hulitoruluĭ de Dumnezeŭ, în faţa creştinuluĭ bun sînt apariţiunĭ neînţelese, pe cum neînţĕlésă de aceia e şi liniscea sfîntă a creştinuluĭ în faţa nefericirilor ce-l cutropesc.

Dar sînt şi creştinĭ, carĭ nu găsesc pace, carĭ se plâng în contra provedinţeĭ! E adevĕrat, prea adevĕrat. Şi care óre dintre noĭ nu se va fi plâns vre o dată orĭ şi de nenumĕrate orĭ? N'am avut, pentru acésta pace? Dar óre în momente de grele încercărĭ, în momente de restrişte, în momente când durere nebună era să ne răpéscă bunul cel maĭ înalt — mintea, — nu pacea luĭ Christos ne-a redat liniscea, a împrăştiat noriĭ vijelieĭ şi a potolit valurile patimilor?

Şi avem noĭ iubire şi „bunăvoire“? Greşit'am şi greşim de câte şepte zecĭ de orĭ şepte. Fărădelegilor nóstre nu este numĕr? Totuşĭ, dacă maĭ póte trăi om cu om, dacă ura, pisma şi reavoirea n'aŭ nimicit încă némul omenesc, cuĭ óre este a se mulţămi, dacă nu *iubiriĭ* şi *bunăvoireĭ*, ce Pruncul Isus le-a adus din ceriŭ.

Vedem dar în sufletele nóstre rodul păciĭ cerescĭ, simţim în noĭ bunăvoire adusă de sus.

Vedem și găsim pacea atuncĭ maĭ ales, când maĭ depărtată o credem de la noĭ, și simțim căldura iubiriĭ atuncĭ, când maĭ înăsprite ni-se par relațiunile între om și om, între ném și nèm.

Daĭ ce voiŭ să zic prin tóte cele înșirate? Voiŭ să zic dóră, că bine sînt tóte așa pe cum sint, că am ajuns la binele dorit? că ne găsim pe acea tréptă de perfecțiune intelectuală și morală, la care a ajunge ne demândă legea luĭ Christos?

De parte e de la mine un asemenea gând. Durere, că am tocmaĭ gândurĭ contrare. Cred, și vĕd, că omenimea tot maĭ mult se cufundă în noianul materieĭ, că tot maĭ mult scopurĭ lumescĭ sînt acelea, carĭ călăuzesc lucrările și aspirațiunile ómenilor.

Vĕd, că pietatea cătră Dumnezeŭ scade tot maĭ mult, că în loc de pace și bunăvoire, cérta, gâlcéva, ura, pisma și rĕutatea de tot soiul s'a încuibat în inimile ómenilor. Vĕd cum fiiĭ aceluiașĭ nèm, cum fiiĭ némuluĭ nostru atât de mult încercat, se urăsc și se oștesc.

Vĕd tot rĕul, tot pĕcatul și îl deplâng și deplângându-l rog Isvorul păciĭ și al buneĭvoirĭ a trimite Spiritul sĕŭ în inimile învrășbite.

Dar cu tóte că vĕd rĕul, vĕd și în mijlocul rĕuluĭ, că Spiritul luĭ Dumnezeŭ, spiritul păciĭ și a bunăvoireĭ n'a perdut încă de tot înrîurirea sa asupra nóstră. Vĕd lucrarea Sa și mĕ închin, rugându-l, că precum „plécă unde vre inima împĕratuluĭ", ast fel să plece și inimile nóstre spre cele bune și plăcute Luĭ, să se vedéscă în noĭ „Spiritul întru carele strigăm luĭ Dumnezeŭ Aba-Părinte"!

Între ast fel de gândirĭ să prăznuim marele praznic al nasceriĭ Domnuluĭ nostru Isus Christos.

Să socotim, cu ce sîntem datorĭ, și dându-ne sémă, că tóte fărădelegile nóstre n'aŭ putut să șterga din inimile nóstre *pacea* și *iubirea* luĭ Christos, să cântăm și noĭ cu un glas, cu glasul cerescilor Puterĭ:

„Mărire întru cele de sus luĭ Dumnezeŭ, și pe pămînt pace, între ómenĭ bunăvoire!

Tinerimea și Iancu. În fața muțenieĭ, pe care, era de prevĕdut, că ceĭ de la cârmă o vor păstra pentru protestele demne și bărbătescĭ ale poporuluĭ românesc ofensat și el de nesocotita vorbă a și maĭ nesocotituluĭ procuror Lázár, harnica nóstră tinerime a făcut un paș înainte. Și pașul acesta a fost tot așa de demn, ca și tonul în care aŭ glăsuit protestele.

După cum cetim în „Tribuna" de Joĭ, o deputație a tinerilor din Cluș constătătóre din Dniĭ *Coriolan Steer, George Novacovicĭ* și *Ioan Scurtu,* aŭ depus Duminecă în 31 Dec. n. o cunună de laurĭ pe mormîntul „regeluĭ munților, Avram Iancu. La sfârșitul sf. liturgiĭ stud. Scurtu a împărtășit poporuluĭ adunat la biserică scopul venireĭ aceșteĭ deputațiunĭ la Țebea, apoĭ ieșind cu toțiĭ în procesiune la mormîntul simplu al neuĭtatuluĭ eroŭ, stud. Novacovicĭ a rostit un pătrundĕtor panegiric, după care cu toțiĭ aŭ intonat cu însuflețire cântarea „Deștéptă-te Române!"

Cununa depusă de tinerime e din laur natural și e împodobită cu o falnică pantlică treĭcoloră națională învĕlită în flor negru. Pantlica pórtă inscripția: „Dormĭ în pace! Noĭ veghiăm! — Tinerimea română luĭ Avram Iancu!?

Orĭ cât de măréță, plină de pietate, dar în acela-șĭ timp și inofensivă a fost acéstă manifestație, ea va turbura gróznic pe ceĭ cu consciința uelinișitită, carĭ în neputința lor și în șovinismul fără sémĕn se tem și de morțiĭ din morminte.

Să vedem și de astă dată ce róde va produce mult buciumata eră de dreptate a dluĭ ministru Széll!

Iancu în congregațiunile comitatense. Iubitul nostru eroŭ din 1848 Aram Iancu din protestele tinerimeĭ a ajuns în congregațiile comitatense. Membriĭ românĭ din comitatele, în maioritate covârșitóre românescĭ, Sibiŭ și Hunedóră, interpelară pe respectiviĭ vice-comițĭ despre pașiĭ, ce ĭ-aŭ făcut, respective aŭ de gând să-ĭ facă pentru liniștirea spiritelor scârbite și agitate ale Românilor, la ministrul de justiție.

Rĕspunsurile interpelărilor, pe cum se puteaŭ prevedé, în merit aŭ fost acelea-șĭ, nule. Deosĕbirea stă în motivele, ce le aduc dniĭ vice-comițĭ. Pe când vice-comitete de la Hunedóra declară, că interpelarea (la ministru) nu se ține de sfera sa de activitate, pe atuncĭ cel de la Sibiŭ, maĭ precaut, spune, că după ce interpelarea nu iĭ s'a presentat cu 24 óre maĭ înainte de ședință î-șĭ reservă dreptul de a rĕspunde altă dată.

Premiĭ pentru împădurit. Ministeriul r. u. de agricultură în 1894 a escris concurs la maĭ multe premiĭ, pentru împăduririle efeptuite în acel an. Cu plăcere constatăm, că la aceste premiĭ aŭ concurs și maĭ multe comune românescĭ, din carĭ unele aŭ dobîndit premiĭ frumóse. Premiul prim de 1000 coróne la obținut comuna Covasna pentru împădurirea unuĭ teritoriŭ de 30 jug. catast., comuna Lupșa a obținut premiul prim cu recunoscință în sumă de 400 coróne, comuna Turcheș din comitatul Brașovuluĭ a fost premiată cu 300 coróne pentru plantarea cu pădure a teritoriuluĭ de 27·16 jug. catast. Foștiĭ urbarialiștĭ din Lunca în comitatul Turda-Arieș s'aŭ premiat cu câte 300 coróne pentru împădurirea alor 20 jug. catast., éră ceĭ din Buru cu 200 coróne pentru 11 jug. catast. Tot cu câte 200 coróne aŭ fost premiate comunele din comitatul Turda-Arieș: Pocéga de jos pentru împăduritul alor 45 jug. și Salciua de jos pentru 22·5 jug. catast. Șeica mare pentru împăduritul teritoriuluĭ de 26 jug. s'a premiat cu 150 coróne.

Pe când înregistrăm cu multă satisfacțiune cultivarea păduritulŭĭ, care e un isvor secur de venit pentru o mare parte a poporuluĭ nostru, nu putem să nu apostrofăm nepăsarea multora față de grijirea și înmulțirea pădurilor așa, cât din causa aceșteĭ nepăsărĭ fiind judecațĭ la mulcte grele, pe carĭ neputêndu-le plăti, li se vinde și pădurea, ce o aŭ.

Banĭ noĭ. Cu 38 milióne și jumătate coróne se vor înmulți în decursul anuluĭ baniĭ, ce sînt pușĭ în circulație. Maĭ jumătate din acéstă sumă considerabilă 19·2 milióne, va fi representată prin monete de câte 5 coróne, carĭ, pe cum se spune, prin luna Martie vor fi și pușĭ în circulațiune. Afară de acești banĭ de argint, se vor maĭ bate în decursul anuluĭ și banĭ de câte 10 și 20 coróne în aur, valórea totală a acestora va fi de 18·2 milióne coróne. Vor urma apoĭ vre o 50 milióne monete de câte doĭ filerĭ, tóte la o laltă în preț de un milion coróne. Șirul banilor noĭ de metal îl vor încheia 5 milióne monete de câte un filer.

În jumătatea a dóua a anuluĭ se va începe pregătirea banilor de hârtie de câte 10 și 29 coróne. Aceștia înse în casul cel maĭ bun, abia cătră sfârșitul anuluĭ vor puté fi pușĭ în circulațiune.

Presa în Rusia. Cetim aprópe în tóte ziarele scirea telegrafică, că țarul Niculae II. a dat un ordin de cuprinsul, că de la anul noŭ st. v. se șterge *censura pentru publicațiile jurnalistice și se dă presseĭ libertate deplină.* Ucazul acesta al absolutisticuluĭ țar e o nouă dovadă de progresul ce-l face Rusia pe calea civilisațiuniĭ. În același timp înse, el e o bună palmă dată guvernuluĭ din ambele părțĭ ale monarchieĭ. La noĭ, numaĭ de un scurt timp aŭ încetat procesele de presă, în carĭ osînda era sciută înainte: pedepsirea cea maĭ aspră a ziariștilor românĭ. Numaĭ de un scurt timp închisorile de la Vaț, Seghedin, Cluș și airea aŭ fost lipsite de scriitorĭ românĭ, ér în Bucovina, ziarul național „Patria" aprópe nu este sĕptĕmână, în care să nu fie confișcat și nu maĭ de mult, de cât în ultimele zile al doilea colaborator al eĭ a fost espulsat din țară.

Óre bobârnacul acesta, ce indirect îl dă Rusia cea sĕlbatică, tirană etc. va fi priceput de ceĭ chemațĭ?

Ne temem că nu!

Numele comurelor. Legea despre magiarisarea numelor de comune, pe cum se scie, dispune, că aegerea și stabilirea numeluĭ oficios pe sama fie căreĭ comune din țéră o va face o comisiune specială regnicolară, însărcinată cu acest lucru. Comisiunea din întrebare e constituită de mult, ér acum șĭ-a început lucrările. Activitatea șĭ-a început-o cu aducerea uneĭ hotărîrĭ de mare importanță. A stabilit anume principiul, că la precisarea numeluĭ oficios al localităților nu va considera de neapĕrat de lipsă numirea magiară, ci va căuta să stabiléscă adevĕrul istoric, și în conformitate cu acesta va avé să fie și numele oficios al comuneĭ.

Barĕmĭ de ar observa comisia principiul statorit din a eĭ parte și să nu lase, pe cum nu o dată se întâmplă, ca pasiunea să domnéscă peste rațiune!

Revistă politică.

Afacerĭ interne. În ședința gațiuniĭ magiare ținută în 27 a pentru statorirea budgetuluĭ ministe comune, deputatul Ugron a atacat alianță, făcĕnd imputărĭ grave Germ

că esploatéză şi trage pe sfóră monarchia austro-ungară. Lucrul acesta a atins durros pe politicianii din Germania, în prima linie pe împĕratul Wilhelm, care nu s'a aşteptat, ca în modul acesta să i-se remunereze celebrul toast, rostit la adresa Magiarilor, cu ocasiunea sĕrbărilor millenare. Împĕratul Germaniei a dispus să i-se traducă în nemţesce întrégă vorbirea luĭ Ugron, şi a rĕmas consternat de cuvintele grave aruncate din partea acestuia în faţa Germaniei, în presenţa ministrilor comunĭ aĭ Austro-Ungarieĭ, dintre carĭ nicĭ unul nu şi-a ridicat glasul pentru a combate pe Ugron şi a restabili adevĕrul. În deosebĭ s'a supĕrat împĕratul pe ministrul comun de esterne, contele Goluchowski, care ca factor important în tripla alianţă, trebuia să o ia în apĕrare.

Vorbirea luĭ Ugron a fost viŭ discutată atât în pressa germână, cât şi cea magiară. Tótă deosebirea stă în aceea, că pe când Nemţiĭ aŭ fost deprimaţĭ pentru nerecunoscinţa magiară faţă de lăudărosul discurs al împĕratuluĭ german, pe atuncĭ ziaristica patriotică în cuvintele patrioticuluĭ nostru Sĕcuiŭ vĕd un act de şi maĭ mare patriotism.

Din partei ministrul comun de esterne, ca să alunge de la sine învinuirea a recurs la scusa, că el nesciind ungouresce, n'a înţeles vorbirea luĭ Ugron.

Sînt de notat la acest loc unele dispoşiţiĭ ministeriale, de pe terenul, instrucţiunii, emanate în zilele din urmă ale ereĭ nóuĕ, acum învechite.

Cea dintâĭ este ordonanţa ministruluĭ Wlassics adresată oraşuluĭ Fiume. Ministrul dispusese maĭ înainte, că limba magiară trebue introdusă în tóte şcolile Fiumanilor. Fiind înse că acĭ a dat de resistinţă eficace, acelaşĭ ministru vine acum şi se esplică, că ordinaţiunea sa se referesce numaĭ la şcolile confesionale şi cele susţinute de privaţĭ, ér nicĭ de cât la cele comunale. Va se zică se daŭ ordonanţe ambigue pentru ca apoĭ să pótă fi sucite după cum ar fi terenul pe care ar cădé.

Asta se vede şi din rĕspunsul, ce l-a dat guvernul la rugarea Slovacilor. Aceştia cerusĕră deja maĭ înainte să li se concédă întemeiarea unuĭ gimnas slovac, dar atuncĭ primiră rĕspunsul, că cererea lor nu li se póte împlini, lipsind fondurile, carĭ ar asigura esistinţa gimnasuluĭ. Slovaciĭ n'aŭ desperat, ci arĕtând guvernuluĭ, că eĭ aŭ o societate cu menirea de a întemeia un gimnas naţional, a căreĭ statute aŭ fost aprobate de guvern, şi carea s'ar angaja la susţinerea gimnasiuluĭ din cestiune, aŭ cerut din noŭ. Dar ce să vedĭ, în loc să capete o resoluţie positivă, ca uniĭ, carĭ aŭ delăturat pedeca, pentru carea primiră prima negativă, se trezesc cu un rĕspuns şi maĭ trist de cât cel dintâĭ.

Îndătinatele felicitărĭ de anul noŭ s'aŭ ţinut şi ăst-an. E mare diferinţa dintre caractĕrul răsboinic al vorbirilor şi rĕspunsurilor de anul noŭ, ce s'aŭ ţinut anul trecut şi cel pacinic de acum. Maĭ multe formalităţĭ aŭ fost la ministrul president, unde eraŭ adunaţĭ şi ceĭ alalţĭ soţĭ aĭ cabinetuluĭ. Partidul guvernamental î-şĭ esprimă stima şi iubirea, ce o are pentru marele fiŭ al sĕŭ, Széll, care cu o prudinţă rară a liniştit nu numaĭ neînţelegerile din casă, ci şi certele din afară.

Austria. Crisa cea maĭ ameninţătóre pentru Austro-Ungaria a fost complanată de Maestatea Sa în ultimele zile ale luneĭ trecute. Foile oficióse din 31 Decembre aŭ publicat ordonanţele imperiali referitóre la provisoriul de patru lunĭ pentru ministeriile comune, ce-l votaseră cu treĭ zile maĭ înainte delegaţiunile. Proporţia în carea aŭ să concurgă la acoperirea speselor acestora celea dóuĕ jumĕtăţĭ ale monarchieĭ, le-a statorit Monarchul, dar numaĭ pe 6 lunĭ, conform percentelor stabilite maĭ înainte (34·4 % pentru Ungaria) din partea deputaţiunilor.

Cu împlinirea acestora, zic mulţĭ, că cabinetul Wittek şi-a terminat comisiunea, şi Maestatea Sa acum s'ar ocupa cu planul nouluĭ ministeriŭ. De şef, spun, ar fi desemnat ministrul Körber, care ar trebui să compună lista noilor ministri parlamentarĭ.

Tot sfârşitul luĭ Decembre aduse pentru Austria o altă bucurie, carea în alte timpurĭ n'ar merita acest nume. E vorba de rĕspunsul comisiunii încredinţate cu controlarea datoriilor statuluĭ. În şedinţa, ce s'a ţinut în 27 Dec. cu 3 contra 2 voturĭ, s'a adus hotărîrea de a se estrada suma redusă de 30 milióne în aur bănciĭ austro-ungare, ca să formeze garanţa pentru baterea banilor noĭ de câte 5 coróne.

Transvaal. Sórtea Burilor devine maĭ favorabilă. Norocul stă pe partea lor. Învingerile deşi nu le sînt marĭ, dară în fine ele totuşĭ sînt învingerĭ.

Maĭ pe urmă generaliĭ anglezĭ hotărîseră să părăséscă ofensiva şi retrăgêndu-se să se mărginéscă la defensivă. Dar şi-aŭ schimbat planul prin sosirea generaluluĭ Warren. Acesta sosind cu corpul de armată al cincilea, în contra tuturor aşteptărilor, porni spre Natal şi se împreună cu Buller, lăsând ţara Cap, unde se zicea că 'şĭ are destinaţiunea. Cu puterĭ unite cercară din noŭ aceştĭ doĭ generalĭ anglezĭ trecerea peste rîul Tugela. Buriĭ băgară de samă şi 'şĭ întăriră posiţiunile. În nóptea din spre 1 Ianuariŭ generaliĭ Buller şi Warren aŭ şi atacat întăriturile Burilor, dar aŭ fost rĕspinşĭ cu perderĭ însemnate.

Pe partea din vest a câmpuluĭ de luptă, generalul bur Cronje a început bombardarea castrelor lorduluĭ Methuen. Cronje provocase maĭ înainte pe generalul Methuen să capituleze, promiţĕnd retragere liberă tuturor soldaţilor, cu condiţiunea înse, ca puscile şi tunurile să rĕmână Burilor. Neinvoindu-se Methuen, Cronje a continuat cu bombardarea. Care a fost resultatul bombardăriĭ, positiv nu se scie. Atâta e sigur, că starea luĭ Methuen e critică. Asta se póte deduce de acolo, că el numaĭ pe căĭ laterale, folosindu-se de Cafferĭ, póte da semne despre esistinţa sa.

Cu privire la portul Delagoa tot maĭ multe amĕnunte es la ivélă. Conventia despre carea se zicea, că ar esista între Germania şi Anglia, acum se crede ca sigură. În virtutea acesteia Anglia s'ar fi înţeles deja maĭ de mult cu Germania, ca aceea să ocupe posesiunile portugheze din Africa sudică, ér céstălaltă să pue mâna pe cele alalte posesiunĭ a le Portugalieĭ. Momentul potrivit Anglia îl socotesce deja de sosit. Sub pretest, că prin sînul Delagoa Buriĭ sînt provĕduţĭ cu arme şi muniţiune, Anglezii şi-aŭ pretins maĭ întâĭ dreptul de a supraveghia portul. Acum înse nu se îndestulesc nicĭ cu atâta, cer ca portul Delagoa să fie cu totul supus lor.

Bine fiind cunoscute în Paris intenţiunile Anglieĭ, pe cum se telegrafézá de acolo, guvernul frances a dat ordin floteĭ sale din Oceanul indic să se concentreze la Tullear (în Madagascar), depărtare de treĭ zile până la portul amintit.

Corespondinţe.

Sĕlagiŭ, luna decembre 1899.

Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumnezeŭ!

O lume întrégă s'a cutrĕmurat, o lume întrégă s'a bucurat. „Christos se nasce, măriţi-l; Christos din ceriurĭ, întîmpinaţi-l; Christos pe pămînt, înălţaţi-vĕ!“ Oh! popórĕ cunósceţĭ pe deplin actul rĕscumpărăriĭ, întruparea Cuvîntuluĭ?! În pragul mult aşteptateĭ zile toţĭ, mic şi mare, ne ridicăm glasul, să cântăm cu céta îngerĕscă „Mărire luĭ Dumnezeŭ“, căcĭ simţĕmintele de estas sufletesc trebue să ne ocupe inimile, când avem să sĕrbătorim nascerea omenéscă a Fiuluĭ luĭ Dumnezeŭ. Vedem Dumnezeirea, pe Dumnezeŭ Însuşĭ luând asupraşĭ trup omenesc din Muerea înainte, în şi după nascere fecióră, pentru ca maĭ târziŭ după o viaţă de 33 anĭ petrecută pe pămînt, prin Acest Dumnezeŭ-Om să fim eliberaţĭ de sub jugul pĕcatuluĭ strămoşesc. Şi când vĕd îngeriĭ acéstă ne maĭ vĕdută iubire, manifestarea dragostiĭ luĭ Dumnezeŭ atât de fericitóre pentru némul omenesc, esclamă în preamărirea Luĭ dorind să fie şi „pace între ómeniĭ de bună voire.“ Mărire luĭ Dumnezeŭ şi pace între ómenĭ! Dóuĕ idealurĭ, pentru şi contra cărora se luptă vécul nostru îmbătrînit, prevĕdĕndu-şĭ sfârşitul.

O lume e inima omuluĭ, a zis cine va şi avem să-ĭ dăm drept. Dar şi-a uitat a adauge, că pe cum lumea, aşa şi inima omenéscă e complexul diverselor curente. Se mestecă cel bun cu cel rĕŭ, şi om să fie, care va fi în stare să deslege nodul gordian. Étă la sfârşitul unuĭ véc starea lucrurilor: Mărirea luĭ Dumnezeŭ şi pacea între ómenĭ, aceste idealurĭ, sînt espuse curentelor de maĭ sus: uniĭ carĭ staŭ pe partea negativă, nu vreŭ să le recunóscă, alţiĭ, le apĕră în contra tuturor sforţărilor timpuluĭ modern, şi luptându-se fac tot posibilul, ca să le pótă susţine. Mare şi puternică e partida contrară, mică şi slabă e céstălaltă parte. Dar până când aceea nu are alt razim de cât spiritul lumiĭ, până atuncĭ acésta se baséză pe principiĭ neperitóre şi eterne avênd de ajutor pe Fiinţa supremă, Zeitatea, carea planéză peste destinele popórĕlor întregĭ şi

dirige sórtea individilor singuratici. Prea bine o scie acésta contrariul, de aceea î-şi concentréză tóte puterile disponibile şi atacă cu turbare furiósă, infernală, să sfărîme tot ce-î stă în cale. O reprivire scurtă peste evenimentele acestui véc, care peste câte va zile are să fie trecut în registrele istoriei, ne va convinge despre adevĕrul acestor zise şi ne va dovedi eclatant, că între ori ce împrejurări să fie biserica luî Christos, ea totuşi va ieşi şi a ieşit triumfătóre.

1800! Începutul seclului nostru! De acest numĕr e legat un nume care e scris, cu litere mari şi strălucitóre dar şi negre în istorie, numele de Napoleon. În scurt timp devine primul consul al republicei şi de aci în colo se tot ridică până ce răpesce în mânile sale tótă puterea şi din amicul poporului devine autocratul cu putere absolutistică. Încredĕndu-se în puterile sale, îl face prinsonier pe pontificele Piŭ VII şi susţine resbel contra bisericii luî Christos. Dar cel ce azi vre să nimicéscă stânca, peste câţi va ani e esilat de cătră poporul sĕŭ, care cu puţin mai înainte la o singură vorbă a lui intra în luptă ca un leŭ fără frică de puterea, de multe ori duplă saŭ triplă, a inimicului. S'a stîns stéua şi a fost esilată pe insula s. Elene, ca acolo să mediteze despre sórtea omului, care părăsesce terenul presărat cu florile credinţii. — Şi tot Franţa a escelat, dacă se póte folosi acéstă espresiune, în primul loc în lupta contra bisericii, pe la anii 1830—1848, apoi sub Napoleon III, ér mai pe urmă după restituirea republicei numită a III-a. Dar nu numai în Franţa s'a aflat persecutori ai bisericii, ci şi în Spania, unde la 1837 a fost închise 3000 claustre şi averile lor secvestrate, şi până la 1848 sub domnirea reginei Isabella II, ţinta conducĕtorilor a fost: răpirea drepturilor bisericii şi abia de atunci aŭ mai încetat inimiciţiile. La acésta s'a adaus Portugalia, ér în Germania persecuţiunile aŭ degenerat întru atâta, cât era pe aci să reînviă timpul martirilor. Şi étă! acel Bismarck, care a suscitat góna contra bisericii catolice prin legile fără temeiŭ în credinţă, şi care a zis óre când cu o falǎ adevĕrat germână: „Nu vom merge la Canossa", a fost necesitat să-şi plece capul sĕŭ de fer înaintea Capului bisericii mult persecutate din parte-i, şi i-a fost dată a ajunge abrogarea multor legi aduse óre când în urma stăruinţei şi puterii sale contra bisericii catolice. Cancelariul de fer a cedat crucii. În Rusia încă nu s'a putut bucura biserica catolică de indulginţă, numai puţin timp sub Alesandru I, ca apoi góna să erumpă cu mai mare vehemenţă. Da, biserica a fost persecutată. Orbia, preocupaţiunea şi sectele atheiste, francmasonice şi-aŭ pus de scop: nimicirea bisericii luî Christos, ceea ce li s'a părut, că aŭ şi obţinut prin răpirea fără de lege, putem zice hoţéscă, a averilor papale din partea luî Emanuel piemontesul cu ajutoriul francmasonului şi depravatului revoluţionar Garibaldi. Şi totuşi biserica luî Christos stă neclătită, din ce ar puté învĕţa şi cârmuitorii nostri, când tentéză a străbate de o parte cu forţa, de altă parte cu momele în sanctuariul bisericii.

În „regnum Marianum" biserica încă e în stare de asediŭ; şi dacă în decursul seclului nu a fost espusă persecuţiunilor, de cari a avut parte în alte ţĕri, nu a putut să aibă bucurie la finea vĕcului XIX. Genii seclului, cari aŭ escelat prin invenţiunile admirabile pe tóte terenele, ar ride şi în mormînt (?) de noi, dacă am lăsa biserica să se desvólte după firea şi chemarea sa şi cei, cari conduc destinele patriei nóstre nu ar fi destul de înaintaţi în doctrinele spiritului modern, dacă nu ar lua posiţie contra luî Dumnezeŭ şi contra bisericii. Numai cât ei lucră cu mai multă înţelepciune, de cât toţi bărbaţii de stat ai acestui seclu. Cu forţa ne-aŭ impus căsătoria civilă şi indiferentismul religios, cu momeli ne îmbie autonomia şi congrua, pentru ca în sfârşit să ne pótă subjuga, ca atunci, când va rĕsări pentru prima óră sórele seclului viitor, ei să pótă striga în lumea largă: étă am învins! Cu învingere am finit seclul XIX, cu învingere începem seclul noŭ al XX-lea! Oh! mare le-ar fi bucuria! Şi confraţii nostri latini nu cunosc pe deplin periclul saŭ — de dragul ideii nebune de magiarisare pe ori ce cale — nu vreŭ să-l cunóscă. Noi înse î-l vedem bine şi . . . ni se strînge inima de durere, şi nu putem face alta, de cât să 'nălţăm rugăciuni ferbinţi cătră cer. Atâta înse nu e destul. Pe lângă rugăciune se mai recere lucru. *Ora et labora!*

Sinodul archidiecesan s'a ţinut. Ne-am bucurat de el. Pentru ce să nu se pótă ţiné şi sinódele dieceselor sufragane, ca premergĕtóre unuî sinod provincial grandios, în care toţi din tóte unghiurile, să repetăm mărturisirea solemnă, ce aŭ făcut-o părinţii nostri înainte cu 200 ani şi să jurăm cu toţii solidaritate în luptă, neobosinţă intru apĕrarea drepturilor bisericii şi ale nóstre? Nu póte să fie 'n lume lucru mai eficace, de cât cel sĕvârşit în solidaritate şi cu puteri unite. Când ne va îmbia străinul cu drepturi, cari în realitate pentru noi sînt catene grele, să ne întorcem faţa de cătră el; când ne va da aur şi argint afirmând, că vre să ne scótă din sĕrăcie, să fugim de acele daruri danaice. Să privim nisuinţa îndreptată contra independenţii nóstre cu dispreţul, ce l-a meritat. Dar întru tóte să fim priveghetori, paznici buni ai aşezămintelor sfinte, luptaci ageri, dacă ni s'ar cere saŭ ni s'ar impune lupta. Întru tóte să ne fie ca devisă cântarea îngeréscă: Mărirea luî Dumnezeŭ şi pacea între ómenii de bună voire.

Sĕraci sîntem, îmbrânciţi sub povóra sĕrăciei, persecutaţi de ómenii nemiloşi, ameninţaţi cu un viitor negru, cu inimă tremurândă gândim la sórtea adoratei nóstre biserici. Lacrĕmi isvorĕsc din ochii nostri, suspinuri durerose şoptesc buzele galbede şi totuşi sîntem decişi a suferi tot posibilul, numai să vedem pe scumpa nóstră mamă tare şi fericită, numai să ne vedem strînşi în şiruri tari şi nepenetrabile de inimic, ér poporul credincios grijei nóstre concredut în credinţa luî strămoşéscă şi neasuprit; ér voi I. P. S. nostri archierei *ne conchemaţi în sinóde diecesane* — acésta e rugarea umilită a fiilor vostri ca sub înţelépta vóstră conducere şi îmbărbătaţi de dragostea vóstră să apĕrăm şi în viitor mărgăritarele scumpe: Biserică şi popor, tóte pentru mărirea luî Dumnezeŭ şi pacea între ómenii de bună voire!

Măgureanul.

Noutăţi.

Întru mărirea luî Dumnezeŭ. Curatoratul bisericii gr. cat. din *Şamşudul de Câmpie* î-şi ţine de datorinţă a aduce şi pe acéstă cale viele sale mulţămite următorilor credincioşi ai acelei parochii, cari în decursul anului 1899 în o formă ori în alta aŭ contribuit la înfrumseţarea şi provederea cu ele de lipsă a casei Domnului: *Simion Geredi* cu soţia sa *Ileana* pentru un rînd de ornate liturgice, un stichar alb decorat şi o faţă de masă cerată, tóte în preţ de 36 fl. *Martinian Moldovan* şi soţia sa *Susana* pentru o cruce de argint de China, 15 fl. *Raveca Dogariŭ* cu soţul sĕŭ *Ştefan*, pe lângă alte fapte frumóse, pentru o faţă cerată pentru prestol. Vĕd. *Iuliana Mantea* pentru o faţă de masă cerată şi decorată pe tetrapod. Dumnezeul îndurărilor lungindu-le firul vieţii, faptele nobile să li le scrie în cartea vieţii. *Michail Pop Lupu* par. gr. cat. şi preşed. curat. bis. Subscrisul în numele curatoratului, şi a poporului credincios din Band aduc cea mai căldurósă mulţămită Venerabilei Dómne Maria Simon, carea cu dragoste creştinéscă a donat în anii trecuţi pentru biserica gr. cat. din Sângeorgiul de câmpie un rênd de vestminte sacre în preţ de 55 fl. şi acum pentru nóua edificandă biserică gr. cat. din loc a dăruit 50 fl. v. a. Dumnezeul dragostii să o întăréscă în adêncele sale bĕtrâneţe. Band la 30/XII 1899 *Gligor Pop* curat. prim.

Cuponii obligaţiunilor de regale. Cu 1 Ianuariŭ 1900 scade ultimul cupon de $4^{1}/_{2}$ % seria I emisă pe basa articlului de lege XXXVI din 1888, după obligaţiunile ungare a despăgubireî de regal, tot din aceeaşi zi se póte obţine seria a II-a de cupóne de la cassa centrală de stat din Budapesta pe cum şi de la tóte perceptoralele din ţară pe lângă presentarea asemnaţiunei cuponale aclusă la obligaţiune. Avisăm despre acésta curatoratele şi senatele şcolastice, ca acolo unde biserica respective şcóla are atari obligaţiuni, să grăbéscă a dobîndi de la perceptoratul concernent nóua serie de cupóne, căci după 30 Iuniŭ 1900 nu se vor mai puté obţiné nóuĕle cupóne de la perceptorate, ci numai de la cassa centrală a statului.

Numĕrătórea poporaţiunii de care am scris şi noi într'un numĕr trecut, — nu se va face la începutul anului, ci chiar la sfârşit în 31 Dec. 1900 când se împlinesc 10 ani de la ultima conscriere.

Pentru cassa naţională. Secretariatul Asociaţiunii ne transpune spre publicare lista contribuirilor făcute în favorul cassei naţionale, ca rĕscumpĕrarea felicitărilor de anul noŭ. Şi până ce am puté publica lista întrégă, împărtăşim cetitorilor nostri, că suma adunată în chipul acesta se ridică la 161 coróne.

Simpatii pentru Italia. Senatul român în şedinţa din 31 Dec. la propunerea dluî Grig. Tocilescu a votat cu mult entusiasm şi cu vii aplause o adresă de mulţumire guvernului italian şi special ministrului Baccelli pentru simpatica primire făcută delegaţiunii române din incidentul sĕrbărilor făcute la forul luî Traian.

În era dreptăţii. De pe lângă Dej vine trista scire, că patru ţĕrani români aŭ fost puşcaţi de gendarmi în comuna Goştila. Turburările ar fi provenit din incassarea speselor de comassare. Doi ţĕrani din comuna numită s'aŭ dus la Viena, la Maestatea Sa, unde aŭ dat o plângere contra acestor barbarii.

Un român la Buri. Nici că se póte alt cum. Petru Leuştean de lângă Arad a ajuns în armata bură, unde face mari vitejii. Aşa între altele a eliberat pe un colonel bur din mâna Anglezilor, pentru care faptă a fost numit sublocotenent.

SUPLIMENT LITERAR.

Iubire.

— *Gândirĭ de Crăciun.* —

„Aşa a iubit Dumnezeŭ lumea“ . . .

Colo departe . . . departe, la sóre-răsare, unde privirea mărginită nu maĭ rĕsbate, unde ceriul se îmbrăţişéză cu pământul . . . Da acolo s'a îmbrăţişat cerul cu pământul înainte cu nóuĕ spre zece vécurĭ! Pămîntul era prea neputincios, să se înalţe până la cer, de aceea cerul însuşĭ s'a coborît şi „Cuvîntul trup s'a făcut.“

Zărim în negurile vécurilor stéua magilor, lumina eĭ binefăcĕtóre luminéză şi astăzĭ — zărim Copilul Dumnezeŭ în iesle culcat, păstoriĭ se închină cu evlavie, cetele îngerilor cântă „Mărire întru ceĭ de sus lui Dumnezeŭ şi pe pămênt pace“ . .

Şi în difusiunea de lumină orbitóre, aiuriţĭ privim la sfîntul prunc din iesle, şi ochiĭ ni se umplu de lacrimĭ, când ne gândim la capul luĭ împrejmuit de lumină o dată încununat cu spinĭ; la fragedele mânuţe o dată pironite cu cuie: la dumnezeésca-ĭ inimă — o dată străpunsă cu lancea.

E trista, sublima tragedie a *Iubiriĭ*.

Suferinţele îndurate în o viéţă de 33 anĭ, miseriile vieţiĭ nóstre pămĕntene, orĭ cât de marĭ şi de amare ar fi — dispar când e vorbă de iubirea Fiuluĭ Omuluĭ. Căcĭ iubirea tóte le sufere, tóte le rabdă!

Cu sânge e întărită acéstă dumnezeéscă dragoste, şi mult sânge nevinovat a maĭ curs până omenimea a putut-o înţelege.

Abia târziŭ am început a o pricepe, când ghiaţa de pe inimile nóstre a început a se topi. Abia atuncĭ am priceput sublima misiune a Celuĭ, ce ne a lăsat drept moştenire: „Iubiţi-vĕ unul pe altul pe cum şi eŭ v'am iubit pe voĭ!“

*

Priceputu-l-am óre?

Să nu ne grăbim cu rĕspunsul; să privim în inimile nóstre maĭ întâi, şi numaĭ apoĭ să avem cutezanţa, de a spune, că ghiaţa s'a topit din jurul inimilor nóstre, că înţelegem moştenirea, ce ne-a lăsat-o Isus: *iubirea*.

Dumas-Fiul în una din lucrările sale scrie: Vĕ rog puţină iubire! Numaĭ puţină iubire — un peu de charité — cere poetul, căcĭ şi acésta puţină iubire e de ajuns pentru a ferici pe ómenĭ — săŭ póte cere *puţină* iubire, din pricina, că i-ar fi zădarnică cererea, când ar cere *multă*?

Poetul a scris un adevĕr necontestabil: e de ajuns o schinteie cât de mică de dragoste, pentru a încăldi rĕcéla vieţiĭ nóstre pămĕntene.

*

Avem măcar schintea aceea?

În amurgul vécului, care móre, la cele din urmă fâlfâirĭ de la candela vécului luminiĭ, câutăm cu lampa luĭ Diogene schinteia iubiriĭ şi — nu o aflăm.

În Africa de Miéză-zi sângele curge şiróie între dóuĕ popóre creştine — la Rĕsăritul şi la apusul Europeĭ, popórele înarmate din tălpĭ până în creştet privesc cu neîncredere unele la altele, şi cu îndoită neîncredere la „Colosul din Nord“ . . . Supuşiĭ aceluiaşĭ stat se svîrcolesc în lupta pentru individualitatea etnică: fiiĭ aceluiaşĭ popor se frământă în divisărĭ pătimaşe de partid şi de interese.

A, da, interesul!

Lupta pentru existinţă ne face, să ne închidem ochiĭ şi inima, să nu vedem, să nu simţim de cât pentru noĭ, să nu ne pese de binele altora, de binele obşteĭ. Trăind ast fel „în cercul nostru strîmt“, egoist, nu ne maĭ dóre când alţiĭ sufer, nu ne maĭ bucurăm când alţiĭ rîd, nicĭ nu ne e milă de lacrimile celor umiliţĭ.

Închişĭ în cercul strîmt al intereselor nóstre, noĭ nu înţelegem viéţa, nu o putem înţelege, căcĭ ne lipsesce puntea dintre *noĭ* şi *viéţă*: iubirea. Singură iubirea ne scóte din cercul acela strîmt, singură ea ne conduce să cunóscem viéţa, să cunóscem ómeniĭ, să ne bucurăm şi să plângem alăturea cu eĭ, singură ea va fi în stare să facă din inima nóstră o lume întrégă; o lume, în care nu sîntem singurĭ, ci vieţuesc icóne scumpe, după cum vieţuim şi noĭ în inimile altora.

Ce dulce e ciripitul paserilor în cuiburĭ, ce frumos sclipesc lacrimile mameĭ la légănul copilului, ce caldă e iubirea unuĭ prietin!

*

La patul de mórte a vécului luminiĭ — pentru ce simţim un gol în sufletul nostru, pentru ce acest gol ne posomoresce întréga concepţie a vieţiĭ?

Pentru că lumina luĭ a fost rece şi nesimţitóre, ca lumina de lună — rece şi nesimţitóre ca lumina lampeĭ electrice din poveste, la care bietul ţĕran de la sate n'a putut să-şĭ aprindă nicĭ măcar ţigara . . .

De aceea recĭ şi nesimţitóre sînt şi inimile nóstre.

A *luminat*, fără îndoiélă, dar n'a *încăldit!*

A luminat progresul intelectual, a negles însĕ pe cel moral; a cultivat mintea, dar a negles aprópe cu desevârşire inima.

Şi ce folos de aceştĭ ómenĭ învĕţaţĭ şi nesimţitorĭ, ce folos de acest „strahlendes Elend“, cum l-ar zice Heine?

Ce folos de aceste colosale progrese ale sciinţeĭ, când omenimea nu e maĭ fericită, când durerile eĭ sînt tot aşa de marĭ şi de ascunse? Ce folos de atâtea capete luminate, când ómeniĭ trec pe lângă o laltă fără a se iubi, fără a se înţelege? Ce folos de acéstă lumină orbitóre, când în zarea acesteĭ luminĭ, vedem atâta miserie, atâtea lacrimĭ; atâta disgust de viéţă? Ce plătesce palatul de marmură al nesimţitorilor „beati possidentes.“ când peste nópte un biet cerşitor inghiéţă de frig la porţile luĭ?

Ce folosesc tóte acestea, când Haşdeŭ scrie aşa de frumos: „Iubirea omuluĭ celuĭ maĭ incult, destul să fie iubire, vorbesce tot de una maĭ frumos, de cât gura unuĭ geniŭ, care nu te bagă în samă.“

Putem decĭ zice vécului cu poetul: Aĭ spirit, aĭ geniŭ, măestre, dar inimă — nu aĭ!

*

Şi dacă vécul nu are inimă, óre noĭ, copiiĭ luĭ avé-vom?

Noĭ — „simţirĭ recĭ, harfe sdrobite“ se pare, că nu avem nicĭ noĭ inimă. Se pare, că am avut o dată, dar . . . . nu sciŭ cum am perdut-o.

Eram copiĭ când aveam inimă, eram bunĭ şi nevinovaţĭ — şi bună şi nevinovată era lumea atuncĭ . . . Şi aŭ venit valurile vremiĭ şi năvală aŭ dat asupra inimiĭ nóstre. Bucată de bucată ne-am rupt din inimă — ilusie de ilusie — şi ne-am pomenit de o dată sĕracĭ în ilusiĭ, bogaţĭ în scepticism . . . Şi lumea nu maĭ este bună şi nevinovată, căcĭ noĭ înşine nu maĭ sîntem bunĭ şi nevinovaţĭ, cum eram o dată . . .

Sgomotul vieţiĭ ne amuţesce bătăile inimiĭ, fără scop şi fără credinţă ne aruncăm în mijlocul luĭ, şi voim să fim şi noĭ ca ceĭ alalţĭ ómenĭ. Recĭ şi nepăsătorĭ trecem pe lângă olaltă, cu zimbet pe buze cercăm să ascundem durerea din suflet. Înţelegem, că zimbetul e fals, dar nu avem sinceritatea de a destăinui lumiĭ durerea, căcĭ lumea e streină de durerea nóstră, cum noĭ sîntem streinĭ de durerea eĭ. Se strecóră ast fel zilele în aceeaşĭ continuă ipocrisie, cu aceeaşĭ lipsă de căldură şi de dragoste.

Şi totuşĭ . . .

Da, sînt clipe, când de-asupra sgomotuluĭ banal al vieţiĭ, rĕsbat curatele bătăĭ ale inimiĭ. Sînt clipe, când înţelegem, că cea maĭ nobilă parte a euluĭ nostru tresare din linişte-ĭ închipuită. Atuncĭ cercăm să fim érăşĭ bunĭ. — Toţĭ ómeniĭ sînt semeniĭ nostrĭ, toţĭ aŭ durerĭ, aspiraţiĭ, inimă. Ne înduioşăm de durerea lor, ne încăldim de bucuriile lor. Şi din prisosinţa bogatuluĭ, rĕmân atuncĭ nesce fărmiturĭ şi pe sama sĕracului Lazar . . .

Avem inimă! e aşa de fericitor gândul acesta, ca un ascendent moral, ca o columnă între ruine, ca un dătător de viéţă. „E pur si muove!“

*

În faţa iesleĭ umilite din Vifleem, în faţa sublimeĭ tragediĭ a Mântuitoruluĭ, simţim îndoit, că avem inimă, avem iubire în inimă.

Cursul vremiĭ ne-a nămolit-o, dar nu ne-a putut-o stinge.

În faţa iesleĭ din Vifleem, la lumina dulce a steleĭ magilor, scumpe şi dragĭ amintirĭ ne împresură. O bucurie nelămurită în adâncul sufletuluĭ ne îndémnă să ne plecăm genunchiĭ şi în faţa aceleiaşĭ iesle, să ne rugăm cu căldură: „Şi-ţĭ adă a minte, Dómne, de ceĭ ce ne urĕsc şi de ceĭ ce ne iubesc pe noĭ“ . . . O sensaţie de fericire neobicinuită ne cutremură fiinţa. E ca şi şi când ne-am gândi la — paradisul perdut.

Avem inimă — să nu ni-o perdem! Avem flacăra iubiriĭ — să nu ni se stîngă! Şi după cum devisa vécului care móre, a fost „Maĭ multă lumină“, fie-ne devisă pentru vécul ce vine „Maĭ multă iubire!“ Căcĭ lumina fără iubire e deşértă. Luminéză, strălucesce, dar nu încăldesce — şi nu dă viéţă.

Al. Ciura.

Vedĭ, ce face — renumele.

Spun, că ospĕtăria dluĭ Micescu e cea maĭ veche în jurul acesta. Ba, fiind că vorba vine, alţiĭ afirmă, că familia Miceştilor era o adevĕrată fabrică de crişmarĭ vestiţĭ deja pe vremea luĭ Ciubuc Vodă.

Dar fie cum va fi istoria cu vechimea, în timpul de acum ospĕtăria sus pomenituluĭ domn a devenit fabulos de renumită prin tocana de gâscă cu urez, care îĭ era o specialitate *neimitaveră*. Tocana de gâscă pregătită în culina luĭ Micescu nu era o simplă amestecătură de carne, unsóre, sare, urez şi cele alalte marafeturĭ, ce se recer la aşa ceva, ci era productul artistic al unuĭ suflet inspirat. Tocana acésta nu avea numaĭ gust, ci avea şi arómă. Mĕ veţĭ întreba, ce-ĭ aróma? Aróma la mâncare e accea, ce-ĭ lumina la un tabloŭ. Că ce-ĭ lumina la un tabloŭ nu uşor o definesc nicĭ criticiĭ consumaţĭ, pe cum a păţit-o maĭ în zilele trecute şi criticul din loc. Sper înse, că pe cum acestuia şi mie 'mĭ va succede a vĕ arĕta, ce-ĭ aróma, prin un esemplu.

Să intrăm în culina uneĭ tinere neveste. La foc aflăm tocana de gâscă. E gata, pregătită după receptul din cartea de bucate: „Poftă bună". O gustăm dar nu ne place. Dar étă că intră bucătărésa. Ïea lingura din mâna nevestiĭ, aruncă în tocană puţinĭ pătrîngeĭ, piper şi încă ceva. După acéstă operaţiune se dă în lăturĭ, şi noĭ avem dinainte o mâncare, de ne slobóde gura apă. Cum s'a întêmplat asta? Cine ar fi în stare, să ne esplice? În mâncarea pregătită de tinĕra nevastă a însuflat duhul uneĭ priceperĭ de ordine maĭ înaltă şi ast fel tocana, ce maĭ nainte n'avea nicĭ un gust, acuma a devenit admirabilă. Bucătărésa ĭ-a dat ceea ce numim arómă.

Aróma acésta are o însemnătate deosebită, vrednică de pomenit chiar şi în cărindariŭ, căcĭ tocana de gâscă se pregătesce la dl Micescu numaĭ Joia.

Tótă suflarea va afla de natural, că o aşa specialitate are putere atrăgĕtóre nu mică, şi de fórte natural, că provincialistul Pavel Vidrighin, a căruĭ stomach nu era strĕin faţă de bucăturĭ maĭ alese, nu-şĭ uita nicĭ într'o Joie a se abate pe la dl Micescu. Pe la mijlocul luneĭ trecute încă a intrat în des pomenitul hotel cu gândul, să-şĭ maĭ îndestuléscă o dată pofta de tocană. — Sigur a fost flămând ca un lup, căcĭ l-a rugat pe chelner, să-ĭ aducă o porţie extra cu mult urez, dar cu şi maĭ multă carne. La câte va minute — de şi era mare îmbulzală — avea înaintea sa mult dorita mâncare, ce rĕspândia un miros de nervĭ gâdilitor. Dar ce să vedĭ! Vidrighin, care de altă dată mânca de gândeaĭ că se bat Turciĭ în gura luĭ, acum prinde furcuţa fără voe şi strîmbând din nas începe a împrăştia claia de urez prin tier.

Jean, Jean, Jean! strigă în sfârşit năcăjit, pe un glas din ce în ce maĭ ascuţit, zi, să vină dl Micescu.

Micescu apare îndată.

Spune te rog, dle Micescu, credĭ Dta, că stomachul meŭ e o fabrică de zahar?

Pentru ce să cred eŭ aşa ceva? rĕspunde mirat ospĕtariul.

Pentru ce? Pentru că Jean mĭ-a adus numaĭ óse. Aicĭ daĭ de un picior, din colo de alt picior, de cea parte de al treilea picior fără carne, aşa în cât 'mĭ vine să cred, că dta taĭ gâsce cu 100 de picióre. De ce nu bagĭ în spirt nesce esemplare ca acestea si să le trimeţĭ la museul „Caseĭ naţionale."

Dta aşteptĭ dóră, că într'o porţie să-ţĭ daŭ o gâscă întrégă, replică furios Micescu, apoĭ apucă tieriul şi-l duce în culină.

Vidrighin credea, că va căpĕta o porţie cu mult maĭ mare şi maĭ gustósă. — Dar spes alit, spes fallit, zise fórte nimerit latinul. Aşa a păţit şi óspele nostru. În loc de tocană Jean îĭ pune dinainte un bilet cu inscripţia:

Binevoesce a părăsi localul acesta immediat şi fără gălăgie. —

Scris a fost înse în cartea sorţiĭ, ca Vidrighin să nu se depărteze pe neobservate. Când a cetit mandatul de schimbarea aeruluĭ, ochiĭ ĭ-aŭ început a se învĕrti sĕlbatic. Vătĕmare ca acésta nu i-s'a maĭ întîmplat. Fie ce a da Dumnezeŭ, dar el nu se mişcă din loc o dată cu capul. Apoĭ aruncându-şĭ piciorul stâng peste cel drept, îşĭ dă capul pe spate îndărjit. Ca să-ĭ trécă de urît începe a fluera încetinel. Lucrul acesta înse a scos din ţîţînĭ pe Micescu. Ascultă el cât ascultă, dar vĕdĕnd, că repertoirul luĭ Vidrighin nu se maĭ gată, păşesce înaintea acestuia şi îl agrăesce:

Scĭ ce, dle Vidrighin! de nu te cureţĭ de aicĭ până batĭ în palmĭ, aşa te espedez eŭ de-ţĭ părăe tóte ósele.

Asta mĭ-ar plăcé s'o vĕd, rĕspunde apĕsat Vidrighin.

Ţĭ-ar plăcé?

. . . .

În locul punctelor să ne închipuim un diluviŭ de epitete, carĭ de carĭ maĭ drăguţe, cu carĭ se tractăŭ împrumutat amintiţiĭ domnĭ. Cea urmat după acestea, a fost un incident, ce merită să-l vedem. Micescu cu doĭ servitorĭ sdravenĭ apucă pe renitentul óspe şi trăgĕndu-l treĭ în patru părţĭ, în urmă cu puterĭ unite aplicară luĭ Vidrighin o aieptătură, prin carea acesta se trezesce, că perde pămîntul de sub picióre şi apoĭ numaĭ Dumnezeŭ scie, când, cum şi între ce împrejurărĭ s'a vĕdut libĕr în libĕr. Urmările acestuĭ salto mortale forţat le putem ceti pe un visum repertum dat de drul Vracin, în care se constată o scrintire de picior, treĭ rănĭ sdravene la mânĭ şi în spate şi nenumĕrate sgârieturĭ.

Advocatul Nepetescu, cătră care s'a adresat Vidrighin, după ce l'a măsurat cu privirea din creştet până în tălpĭ, a descoperit următórea stare faptică: lesiune corporală uşóră, vătĕmare de onóre şi stricarea averiĭ strĕine. Pentru punctul al treilea e de vină în linia primă croitoriul, Forfecescu, de óre ce n'a cusut nădragiĭ cu destulă îngrijire chiar în locul cu pricina.

Înarmat cu atâtea documinte Vidrighin merge la judecătorie, unde pretinde pedepsirea aspră a luĭ Micescu şi cere tot o dată despăgubire pentru paguba suferită.

Micescu în vorbirea de apĕrare zice, că el a avut tot dreptul, să-l arunce a fară. Chiar neluând în considerare, că prin faptul acesta el, n'a păşit peste cercul de competinţă a miculuĭ industriaş, totuşĭ onorata judecătorie va pricepe, că Vidrighin prin scandalósa luĭ purtare ĭ-a periclitat renumele hoteluluĭ. Că picând s'a lovit, n'are de-a face. Dór nu va pretinde nime, ca înainte de a arunca pe cine-va a fară, să pună înaintea uşiĭ câte va perinĭ cu pene scărmănate.

După vorbinţa asta îea cuvîntul Vidrighin şi înainte de tóte pune întrebarea, că permisu-ĭ ca cineva să arunce a fară pe un cetăţĕn, care contribue la susţinerea patrieĭ cu sângele şi cu averea sa. Şi în dată rĕspunde în principiŭ, că asta nu umblă. Eĭ nu cunósce pracsa din alte ţărĭ, dar pe deplin convins trĕbue să constate, că nicăirĭ în lume, unde ómeniĭ se pretind a fi civilisaţĭ un atentat ca acesta în contra întregităţiĭ trupescĭ a individuluĭ nu se comite.

Dar în sfârşit ce să maĭ întind vorba, zice Vidrighin, eŭ sum un om, care nu vreŭ să-mĭ rĕsbun asupra nimĕnuia, şi în tot momentul sum gata, să iert aceluia, care m'a a . . . ., era să zic, care m'a vătĕmat. Ïert şi dluĭ Micescu, dacă plătesce 20 fl., fiind eŭ de părerea, că-ĭ maĭ bună o împăcare strâmbă, de cât o judecată dréptă.

Şi eŭ vĕ recomând, să vĕ împăcaţĭ, zice judele, cătră Micescu.

Fórte bucuros, dle jude.

Rógă-te de iertare.

Fórte bucuros.

Şi să plătéscă 20 fl. adauge Vidrighin.

Va fi cam mult.

Scĭ ce, nu te ruga de iertare, maĭ bine plătesce, îndemnă Vidrighin pe Micescu.

Ascultă numaĭ, dle Vidrighin, zice Micescu, ca să vedĭ, că eŭ nu-s om rĕŭ, iacă mĕ rog de iertare şi plătesc 10 fl. Vreĭ, nu vreĭ?

Apoĭ fie şi aşa. Scĭ bine, că eŭ sum de părerea, că-ĭ maĭ bună o împăcare strâmbă, de cât o judecată dréptă. Nu-ĭ aşa, dle jude?

I. B.

Scrisóre.

Dragă Alesandre!

. . . Şi, zĕŭ, vreĭ să me [illegible]gĭ cu orĭ ce preţ, în literatură? Vreĭ să-mĭ tulburĭ liniştea?

Nu mĕ amăgesc îmbărbătările tale, nicĭ perspectiva de a fi eternisat în strîmte colóne. . . . .

Dar tu — tu aşteptĭ şi pretindĭ chiar!

Îmĭ vine aşa de apropos, să-ţĭ repet cuvintele dureriĭ: Infandum, amice, jubes renovare dolorem!

Şi totu-şĭ, acel „aştept şi pretind" l'aş nesocoti maĭ uşor, de cât gingaşul „Te rog!„ Îmĭ pare că din pénă l'aĭ scăpat.

„Aştept şi pretind! !
Te rog!"

Te vĕd cum te uĭţĭ aşa drăguţ la mine, să vedĭ ce efect are să facă asupra-mĭ ăst cuvînt.

Scĭ cât mĭ-ar fi de greŭ să refus o dorinţă a ta. Astă dată, cerĭ ce e cu neputinţă să împlinesc, rĕspunsul meŭ decĭ nu-ĭ refus, şi tu mĕ veĭ ierta.

Căcĭ parĭ a uita că nu tot omul e artist.

Am convenit o dată să recunóscem amîndoĭ, că pe sama sa artist e fie care, cel puţin în anumite clipe ale vieţiĭ. Arta înse, în înţelesul de obşte, e *espresiunea* vieţiĭ, fie a celeĭ reale, fie a celeĭ din închipuire, şi aievea artist e cel ce scie şi póte să reproducă, să esprime şi redee şi în afară viaţa, ce cu simţirile-ĭ o percepe, şi în închipuirea-ĭ şĭ-o plăzmuesce.

Eĭ bine, artist pe a mea samă voiŭ fi póte şi eŭ. Dar numaĭ atâta!

Tu parĭ a uita acésta!

Şi apoĭ, îmĭ recomândĭ sujetul: lupta sufletuluĭ meŭ, descrisă, spre pildă, în formă de scrisóre cătră un prietin.

Mi se pare că şi tu eştĭ tot aşa de jaluz pe sentimentele propriĭ, ca şi mine. Să nu spunem lumiĭ durerea nóstră — mi-aĭ scris altă dată. Ce bine înse, că maĭ sînt fiinţe — din lume, şi totuşĭ, nu ca lumea — cărora le poţĭ spune durerea ta, pentru că o simt şi ţi-o înţeleg!

Tu dragă prietine, înţelegi-mĕ?

S'ar părea că eştĭ neconsecuent, când îmĭ recomânḑĭ, ca sujet de amusare pe sama lumiĭ, lupta sufletuluĭ meŭ. Aceea-şi intimă durere, să o spun aceleia-şi lumĭ nepăsătóre?!

Eŭ pătrund înse ascunsul vorbelor tale şi logica lor. În scrisul tĕŭ se reflectă inima ta, şi vĕd în el dorinţa-ţĭ: să scriŭ, să *pot* scrie ca despre „durerĭ streine“. Cât de bun eştĭ tu! . . . .

Da, da, nu peste mult aşa-ţĭ voiŭ scrie, chiar şi ţie.

Acuşĭ nu-mĭ voiŭ maĭ recunósce propria poveste, ca şi când nu ar fi povestea vieţiĭ mele. Tot maĭ aprópe sînt de clipa când vĕlul aruncat peste amintirĭ nu-mĭ va maĭ transmite nicĭ tresărirea lor. — De ce dară să reîmprospetăm durerea, rane cicatrizate de ce să le zgândărîm de noŭ? . . . . . .

. . . .

Crud, nespus de crud a fost sbuciumul sufletuluĭ meŭ. În urmă-ĭ obosélă adêncă a rĕmas, o destrămare a întregiĭ energiĭ de voinţă. . . . .

Tu, maĭ tare de cât mine, te-aĭ hotărît să lupţĭ cu viaţa, cu nevoile eĭ. Eŭ nu voiŭ avé să lupt, — eŭ am renunţat la luptă.

Laş, nu-ĭ aşa?

Şi totuşĭ, câtă tărie îţĭ trebue, ca să renunţĭ la *farmecul* lupteĭ, la entusiasmul eĭ, la iluzia de a te vedé biruitor ieşind dintr'însa!

Acum criza a trecut. Îmĭ va trĕbui încă odihnă, linişte, pentru ca sufletu-mĭ din noŭ să reînvie, deplin să se însănĕtoşeze.

Simt că mĭ-e maĭ bine. Pace liniştită se aşéză pe amintirĭ. Abia dacă maĭ tresar câte o dată, când la urechĭ mĭ-ajunge, din văĭ depărtate, acordul buciumuluĭ, ce chémă şi îndémnă la mândra luptă.

Cât de mult doriam o dată şi eŭ lupta acésta!

Dar în prejma eĭ — tu atât de bine scĭ — prea vĕdutu-mĭ-am slăbiciunea, lipsa puterilor, prea m'am găsit nepregătit, şi cred că *maĭ cu minte* făcut-am, că am fugit renunţând, lăsând calea pe a altor samă deschisă.

Maĭ bine desertor, de cât trezind nădejdĭ zădarnice în tovarĕşĭ, să-ĭ descurajezĭ, în avîntul lor să-ĭ împedecĭ, avênd să te maĭ delăture şi pe tine din drum!

. . . .

Mĭ-e gol sufletul, îmĭ pare că sînt pustiŭ, ecoul trecutuluĭ bucium se frânge încă în el. Dar e senin, e limpede şi curat, ca liniştea seninuluĭ de după furtună al naturiĭ.

Mĕ asamĕn unuĭ reconvalescent anemic, fără putere, care ăştéptă să se ivéscă dragul luĭ sóre. Aşa aştept şi eŭ acel ceva, ce ne dă dragoste pentru viaţă, ne servesce ca mângâere pentru amarul traiuluĭ nostru, şi nu ne lasă desnădejdiĭ pradă: aştept *credinţa în bine,* să îea éară-şĭ locul goluluĭ din suflet.

Ajuta-mĭ-veĭ şi tu?

. . . . . . ! . . . .

al tĕŭ

Victor.

P. S. Deşi atât de intimă scrisórea, m'am hotărît totu-şĭ, că de cum va póte să fie de interes şi pentru alţiĭ, poţĭ să o publicĭ. Tot pretinuluĭ sună ea, nicĭ de cum lumiĭ, chiar şi publicată fiind. Ca nicĭ macar umbră de un refus ţie să nu fie!

idem.

Amintirĭ.

De sigur cele maĭ senine şi maĭ sfinte amintirĭ în viaţa omuluĭ, sînt cele ce ne vorbesc de o amiciţie desinteresată din trecut. Nu cred că este maĭ mare fericire pe lume, de cât a te uni în păreri cu cine va şi a simţi, că sînteţĭ dóuĕ suflete egale. Şi apoĭ este lucru atât de cunoscut, că căsătoriile făcute din convenţie şi interes sînt pline de gâlcevĭ şi atât de nenorocite din pricina nepotriviriĭ caracterelor. Ar fi tare cuminte, că la alegerea unuĭ amic saŭ soţ de căsătorie primul lucru să fie studiarea caracterului. Dar de alt fel sufletele egalĭ se înţeleg dintr'o mie şi se simţesc atrase unul cătră cel alalt cu putere magnetică.

Aşa de bine mĕ potriviam şi eŭ cu amica mea Emilia F., azĭ mórtă în cea maĭ fragedă etate, frumósă şi bună ca un înger.

Eram de o etate şi de un temperament. Şi orĭ cât s'ar zice, că temperamentele contrare se potrivesc maĭ bine, eŭ nu admit. Amîndóuĕ la o şcólă streină într'un oraş strein. Ne-am împrietenit, se înţelege, la prima vedere şi s'a statorit între noĭ o prietinie de anĭ de zile, a căreĭ amintirĭ îmĭ sînt atât de viĭ şi azĭ în suflet. Când primiam pachete de acasă le împărţiam frăţesce, ér când aflam piersece pe jos în grădina şcoliĭ de pe pomul, a căruĭ neobosite visitătóre eram, le împărţiam chiar şi simburul. Cu un cuvînt ne cultivam prietinia ca şi o flóre din glastră.

Şi un motiv, ce ne ţinea aşa strîns legate una de alta era şi împrejurarea, că eram unicele române în clasă, în timpul când se făceaŭ condamnările cu duiumul pentru cause naţionale. Unguroicele şi germânele ne spuneaŭ tot de una noutăţile aceste audite de la părinţĭ, orĭ cetite de ele din foĭ streine, ce ne condamnaŭ aspru. În clasa nóstră se făcea multă politică. Era o luptă teribilă cam neegală, căcĭ unguroicile şi nemţoicile eraŭ la o laltă contra nóstră, carĭ eram numaĭ dóuĕ. Dar nu ne dam. Noĭ luptam până la ultima picătură de sânge. Când isprăviam cu laudele aduse fie care naţiuniĭ sale, luam mapa Europeĭ înainte. Ele cu mândrie arĕtaŭ hotarĕle Austro-Ungarieĭ şi ne arĕtaŭ umilitor România, numaĭ cât un petec. Dar nicĭ aşa nu ne lăsam. Noĭ le ameninţam cu Rusia, mare cât jumătate Europa făcându-ne-o aliata nóstră.

O dată la o óră de istorie avênd prelegere pe Ioan Corvin, eŭ le-am spus că a fost român. Se înţelege de sine, că în cărţile de şcólă nemţescĭ şi unguresci nu e nicĭ amintire de acésta. S'a escat o cértă mare. Streinele strigaŭ ca nebune că minţim şi le furăm eroiĭ lor naţionalĭ. Emilia îmĭ era apĕrătorul şi cu vócea eĭ de sopran striga maĭ tare ca tóte. Într'aceste întră profesóra şi ne întrébă mirată, că ce facem aşa larmă.

— Mĕ rog Elena zice, că Huniade a fost român.

— Cine ţi-a spus ţie acésta?

Îmĭ zise profesóra.

— Am cetit într'o carte.

— Dar ce fel de cărţĭ cetescĭ tu?

Atuncĭ tótă clasa se ridică sus spunênd, că am în pulpit o mulţime de cărţĭ, nu sciŭ în ce limbă, şi tótă ziua cetesc.

— Adă cheia de la pulpit.

Mi s'a făcut perchisiţie. N'a aflat de cât „Biblioteca poporală a Tribuniĭ.“ Immediat a confiscat-o până la finea anuluĭ, când voiŭ merge a casă.

— Pe tine te-aŭ adus părinţiĭ să înveţĭ nemţesce şi ungurescе aicĭ. Maĭ mult nu-ţĭ este permis să cetescĭ românesce. Dacă îţĭ place chiar aşa de tare cetitul, îţĭ stă la disposiţie biblioteca şcoliĭ.

Şi cetitóre nesaţiósă cum eram, împreună cu Emilia am cetit până la finea anuluĭ de şcólă tótă biblioteca. Şi am profitat fără îndoiélă ceva.

Ér cu Huniade aşa a rĕmas, că ne-a spus, că el e ungur neaoş, dar născut într'un sat românesc vorbia fórte bine limba acésta, în cât părea că e român. În fine tot era ceva şi pe partea nóstră, căcĭ conşcolăriţele nóstre şoviniste nu ar fi voit să scie limba acésta barbară.

În 15 Martie am păţit-o şi maĭ rĕŭ. Tótă clasa şĭ-a făcut cocarde şi steguleţe roşu-alb-verde pe cum şi un steag maĭ mărişor de hârtie împlântat în călămariul profesóreĭ pe masă.

Înainte de prelegere ne întîlnim pe scară tot cu profesóra de istorie, o sĕcuiancă de origine. Eram cu o conşcolăriţă unguróică.

— Dar voĭ ce fete sînteţĭ de nu vĕ vĕd cocarde tricolóre pe piept în ziua de azĭ.

Unguróica în dată şĭ-a desfăcut jacheta arĕtându-o.

— Dar tu?

— Mĕ rog eŭ sînt română. Noĭ n'avem roşu-alb-verde, ci roşu-galbin-vînĕt.

— Da ce aĭ tu cu româniĭ vostri atâta? Şi ne-a părăsit.

Întrând în clasă unguróica a venit cu tricolorul cel mare şi mi l-a înfundat în gură să-l sărut. Eŭ furiósă într'un moment de iritare, că póte fără voie mĕ lovise peste dinţĭ, îl rup tot bucăţĭ, ér Emilia îl aruncă în foc. Pe o clipă s'a făcut tăcere în clasă. Tóte eraŭ uimite de îndrăznéla nóstră. Apoĭ se porni un sgomot să se ridice şcóla în slavă. Nu maĭ era timp să se facă alt steag. Unele plângeaŭ de ciudă, cele alalte ne ameninţaŭ, că vom căpĕta . . .

Noĭ aşteptam liniştite, de şi sciam, că vom fi pedepsite, căcĭ a rupe un steag e mare lucru, şi apoĭ cine mĕ va crede, că nu l-am rupt din ură naţională, ci de ciudă, că mi l-a băgat într'un chip aşa de prost în gură?

Profesóra la moment ne-a adus sentinţa. Amîndóuĕ aveam să stăm o óră într'o cămară la suişul din pod. Şi am sgriburat o óră fără să ne vină vre o lacrimă. Numaĭ mie îmĭ era frică de şórecĭ şi atâta am ţipat, când îĭ vedeam sărind, până aŭ întrat toţĭ în găurĭ.

Şi aşa ne-am făcut şi noĭ martiriul nostru de copile, pe când temniţele magiare încă eraŭ pline de eroĭ . . .

Ileana.

Din tainele naturei.

Îmi aduc a minte aveam locuința la un loc așa de frumos.

În fațâ-mi erau munții și séra când începeaŭ a clipi stelele pe ceriŭ mĕ răzimam cu capul de părețiĭ ferestriĭ și priviam cum se aprind focurile păcurăresci pe uriașele lor cóste.

De parte zăriam rîul — ca o dungă argintie — șerpuind încet pe sub pólele munților.

Din jos cam în mijlocul satului, din un feliurit hățiș de pruni și bradĭ se ridica biserica. În progadie câte o cruce ștérsă însemna locul de odihna al credincioșilor mai cu stare.

Era într'una din acele zile de tómnă, carĭ ating așa de simțitor inima omuluĭ.

A fară era o liniște tainică. Sórele sus pe ceriŭ își resfiră razele amorțite prin céța de tómnă, ér arborii își cern ușor frunza îngălbinită.

Natura e tristă și gânditóre și clopotele turmeĭ de pe muchia délului se aud așa de tânguióse, așa de jalnice de se par nisce vaiere îndepărtate în liniștea nopțiĭ.

Mĕ duseĭ în progadie.

Printre pruni și crucile mormintelor un copil și o copiliță se jucaŭ nevinovat.

Mimi, zise băiatul, vino să-ți arĕt ceva.

Și Mimi veni motocăind și împletecindu-se, apoi se opri lîngă frățiorul eĭ.

Mimi șcii că mama locuesce ziua aicĭ și numai nóptea, când durmim noi vine acasă?

Și Mimi tăcu un minut uĭtându-se cu ochiĭ eĭ mari la mormîntul de pămînt, pe care crescuseră diferite ierburĭ.

Ședură amîndoi pe mormînt.

Eraŭ atât de drăgălașĭ și așa se înțelegeaŭ de bine.

Eraŭ acasă la mama. Eĭ nu-s ca alțĭ copil, să aibă numa o casă, eĭ când vin în progadie, vin acasă la mama și când se duc, se duc acasă la tata.

Mimi vino să-ĭ spunem, să vină și când sîntem sculațĭ.

Și îmbrînciră amîndoi în țărîna de pe mormînt, apoĭ începură amîndoi a chema numele mamiĭ, care durmia somnul morțiĭ.

Mami, Mami . . .

Și cât de cu saț rîdea Mimi, când își vedea frățiorul cu gurița plină de țărînă.

Se ridicaŭ amîndoi în picióre apoi érăși se lăsaŭ în țărînă cu un neastâmpĕr copilăresc atât de drăguț.

Veni tata.

Copiĭ iĭ sar înainte să-ĭ spună jocul lor cu — mami.

Tati, zise Ionică de abia putĕnd spune, eŭ cu mimi am tot strigat la mami să vină și ziua la noi — vine tati?

Ti io gatu, adause Mimi din dărăptul frățioruluĭ eĭ cu o naivitate drăguță de copil.

O, dar neastîmpĕrațĭ mai sînteți! Să nu maĭ umblați în țărînă, că vĕ bat! Auditați?

Nu, nu rĕspunseră deodată amîndoĭ. Veniră toțĭ treĭ din noŭ la mormînt. Tatăl privi lung la crucea de pétră, apoĭ aruncă o privire ascunsă la copiiĭ, carĭ eraŭ și eĭ triștĭ și tăcuțĭ și se întórse repede să-și ștérgă lacrămile.

Eram la umbra unuĭ nuc și mĕ traseĭ așa să nu le stric *fericirea.*

E dóră fericire aceea când te afli în cercul ce iubescĭ! Aci eraŭ toțĭ, tata, copiiĭ și mama.

Ea nu póte să nu fie cu aĭ seĭ, căcĭ dóră pe toțĭ aĭ sĕĭ aicĭ i-a lăsat. Eĭ nu o vĕd, căcĭ e o ființă din altă lume, dar o simt, șoptesc cu ea în dulcile visărĭ ale nopților.

Vîntul sufla maĭ tare și un nourel se ivi departe pe bolta ceriuluĭ. Venea sîngur sîngurel, mânat de vînt, ca o închipuire mânată de patimĭ.

Mergețĭ Ionică drăguțĭ, mergețĭ acasă și vĕ jucațĭ în grădină.

Ionică apucă pe Mimi de mână și o trage după sine.

Norul era singur, alb ca néua și totușĭ începu a picura.

M'am dus sub strașina bisericiĭ. Curios! picăturile acestea mi se păreaŭ ferbinți.

Inconscient îmi arunc ochiĭ pe ceriŭ Norul acesta avea o formă așa de neobicĭnuită. Suflat de vînt se prelungise, apoi întinse dóuĕ pale ca și dóuĕ brațe.

Pe o clipă vîntul se liniștise și norul plutind cu brațele deschise sta pare-că căutând ceva pe pămînt.

Ce póte fi?

Un nor atât de neobicĭnuit, o plóe ferbinte, o liniște de vînt chiar de asupra progadieĭ.

Din aiurarea mea mĕ trezesce descântecul drăguț al copiilor, carĭ cântaŭ vesel în mijlocul curțiĭ:

Trecĭ plóe trecĕtóre.
Că te aude sórele
Și-țĭ taie picióreie.

Plóea încétă ca prin farmec și norul alb de pe ceriŭ se risipi ca o pală de fum levită de vînt.

Și când am puté pătrunde în tainele naturiĭ . . . . .

Ionița.

Timoteŭ Cipariŭ și apogeul literar al Blașuluĭ.

Rolul Blașuluĭ în literatura ramână e netăgăduit. Acest rol al Blașuluĭ începe de o dată cu fundarea școlilor sale și ține până în zilele nóstre. Din vécul trecut și până la finea véculuĭ nostru Blașul în continuŭ a lucrat la desvoltarea sciințelor și a literaturiĭ românescĭ în muncă liniștită, muncă nepretențiósă, dar muncă continuă și plină de idealurĭ.

În munca acésta seriósă Blașul ajunge la apogeul sĕŭ pe timpul luĭ Timoteŭ Cipariŭ. Tîmpul, în care a trăit și lucrat Cipariŭ, cu drept cuvînt se póte considera de o epocă strălucită în literatura românéscă, care a devenit strălucită și glorióså prin talentele cele uriașe ale luĭ Cipariŭ, căcĭ Cipariŭ ridică Blașul la nivoul acela scienţific, pe care n'a maĭ stat Blașul nicĭ înainte de el, și nicĭ după el.

Începuturile cele frumóse făcute în sciință și literatura nóstră românéscă pe terenul filologieĭ, în timpul acesta se cristaliséză și se aduc la o perfecție până atuncĭ încă ne maĭ pomenită la Românĭ.

Șincai, Clain și Maior aŭ fost numaĭ niște luceferĭ, carĭ prevestiaŭ prin încercările lor erudite, că nu peste mult are să sosécă și pentru Românĭ ziua uneĭ redeșteptărĭ literare. Cipariŭ, ca să ne esprimăm așa, a fost sórele, care după un lung întunerec, ne-a condus în sfera adevĕrateĭ nóstre redeșteptărĭ literare. Și acest sóre a fost fala Blașuluĭ și tot o dată fala tuturor Românilor. Timpul, cât a strălucit acest sóre și prin razele sale pătrundĕtóre a rĕspândit între Românĭ și între străinĭ adevĕrurile filologice și istorice, a ținut apogeul literar al Blașuluĭ.

Cipariŭ s'a născut lângă Blaș, a crescut în Blaș, a studiat în Blaș, a trăit în Blaș, a lucrat în Blaș și a murit în Blaș. Blașul l-a crescut, Blașul l-a ridicat și chiar și după mórte încă Blașul l-a adăpostit în sinul gliilor sale. Cipariŭ a câștigat Blașuluĭ reputațiunea cea strălucită, ce o are Blașul în literatura română. Șincai, Clain și Maior prin operile lor atrag atențiunea străinilor asupa Blașuluĭ. Cipariŭ î-a dat Blașuluĭ renumele și l-a încunjurat cu nimbul numeluĭ sĕŭ, care tot de una va străluci și va vesti secolĭ de a rîndul rolul, ce l-a avut Blașul prin Cipariŭ în literatura română.

Étă dar, că apogeul literar al Blașuluĭ stă în strînsă legătură cu Timoteŭ Cipariŭ. Decĭ a vorbi despre apogeul literar al Blașuluĭ, însémnă a vorbi despre Cipariŭ, despre operile și despre principiile sale.

Primul paș care l'a făcut Cipariŭ pentru redeșteptarea nóstră literară, a fost *Orologeriul* de la 1835 edat cu litere latine. Acest paș este cu atât maĭ însemnat, căcĭ prin acésta Blașul devine dătător de ton în literatura cărților bisericescĭ; acest merit este nedisputat al Blașuluĭ, prin acésta Blașul se ridică la o înălțime până atuncĭ necunoscută, de unde apoĭ avea să progreseze în continuŭ, dând cărților nóstre bisericescĭ o limbă maĭ frumósă și maĭ melodiósă, dând tot o dată și lovitură de mórte slavonismelor și îndemn curentuluĭ latinist, care decenii de a rîndul în Blaș are să se cultiveze maĭ serios și maĭ intensiv. De la acest *Orologeriŭ* și până azĭ cărțile nóstre bisericescĭ maĭ tóte s'aŭ tipărit cu litere latine. —

Prima idee de a înființa și din cóce de Carpațĭ un ziar românesc s'a născut în Blaș, și prima încercare de a duce în îndeplinire acésta idee încă din Blaș a eșit. În istoria ziaristiceĭ române de din cóce de Carpațĭ este rolul principal fără îndoială al Blașuluĭ și prin urmare meritul, per[illegible]u arma cea maĭ puternică purtată de cori[illegible]i națiuneĭ române încă Blașuluĭ i-se cuvir[illegible].[1])

Blașul înse nu se îndestulesce numaĭ cu atâta merge maĭ departe cu un paș pe terenul ziaristiceĭ române și introduce în ziaristica nóstră literele latine. *Organul luminăriĭ* edat de Cipariŭ la 4 Ianuarie 1847 și încetat în 10 Martie 1848, atât din cóce, cât și din colo de Carpațĭ a fost primul ziar românesc [s]cris cu litere latine.

Scopul principal al *Organuluĭ* a fost literar-filologic-istoric, pe cum se vede din cuprinsul ziaruluĭ și pe cum însu-și Cipariŭ ni-o spune acésta în *Archiv* [2]) și în *Principiĭ,* [3]) unde vorbind despre „scopul organuluĭ“, zice între altele: „Noĭ ne încercarăm cu făclia aprinsă a cercetărilor filologice istorico-analitice a reversa o maĭ mare lumină asupra unor părțĭ ale limbeĭ românescĭ, ce ni-se păreaŭ nu destul de luminate, unele de cu totul părăsite. Și cu tóte, că cuprinsul luĭ nu a fost restrîns numaĭ la cercetărĭ filologice, scopul înse tot l-a fost curat literar. — Obiectul dar maĭ de aprópe, la care ne concentrarăm tóte puterile a fost acéstă dulce limbă, căreia se închinară părinții nostri ca unuĭ idol viŭ și însuflețitor, tesaur ce ni-a rĕmas de la eĭ ereditate neînstrăinată și necomună cu alțiĭ, și care ca un fir roșu sîngur e în stare a ne conduce prin tóte labirintele întunecate ale acestuĭ popor antic.“ [4])

Are tot dreptul Cipariŭ, când zice, că dacă viața *Organuluĭ* nu s'ar fi curmat așa de timpuriŭ și dacă împrejurările de după evenimentele de la 1848 î-ar fi favorit ca să

---

[1]) Vedĭ Iosif Vulcan: *Primele ziare române în Transilvania.* Familia din 1876 Nr. 6, 7 și 8.

[2]) *Archiv pentru istorie și filologie;* Blaș 1867 pag. 3

[3]) *Principiĭ de lim[illegible] și scriptură;* Blaș 1866 pag. 255 - 261.

[4]) *Principiĭ;* pag. [illegible]56.

reîncépă şi continue maĭ de parte. atuncĭ o parte din scopul ce ni l-am propus. adecă stabilirea ortografieĭ române s'ar fi realisat cu mult maĭ curînd şi cu maĭ multă precisitate. [1])

Acéstă speranţă a sa îndreptăţită n'a rĕmas înse fără de efect. *Gazeta Transilvaniei. Telegraful Român* şi alte multe ziuare de peste Carpaţĭ maĭ tóte primesc scrierea cu litere latine. Efectul e constatat. nime nu-l póte nega. Însu-şĭ Cipariŭ scrie la 1867: „De la 1850 în cóce *Gazeta Transilvanieĭ* pe încet şi-a mutat portul din cirile în latine cam cu ortografia *Organuluĭ*. După aceea *Telegraful* tot asemenea. Er după ele nu a maĭ apărut nicĭ un jurnal. aŭ de altă natură, până astăzĭ care să nu fie scris cu litere latine şi cu ortografia *Organuluĭ* . . . Ce e maĭ mult încă şi fraţiĭ nostri ceĭ din a fară şĭ-aŭ desbrăcat de tot întrégă jurnalistica de literile civile şi o aŭ înfoiat în cele latine". [2]) Reforme marĭ acestea în literatura română eşite tóte din istoricul nostru Blaş. tóte sub înfluinţa luĭ Cipariŭ şi în direcţiunea arĕtată de el!

Într'aceste sosesce anul 1860. când se înfiinţéză *Asociaţiunea transilvană pentru literatura şi cultura poporuluĭ român.* Acesta este un moment de glorie pentru Blaş. căcĭ sufletul Asociaţiunii a fost Timoteŭ Cipariŭ. La urgitarea şi la propunerile sale Asociaţiunea hotăresce, ca să primescă sistemul seŭ de ortografie. De la acest timp maĭ tóte scrierile literare şi sciinţifice române se tipăresc cu litere latine. Acest merit al luĭ Cipariŭ reversă lumina glorieĭ asupra Blaşuluĭ întreg.

La inaugurarea Asociaţiunii Cipariŭ cetesce celebrul seŭ *Cuvînt de inaugurare,* care este un cap de operă. un studiŭ aprofundat. plin de eruditiune şi de vaste cunoscinţe. tóte împreunate cu cea maĭ înaltă dragoste de limbă şi de nemul românesc, a căror falnică şi strălucită origine vre Cipariŭ să o arete în discursul seŭ. Efectul produs de Cipariŭ fu nespus de mare, cum rare orĭ póte ave o scriere sciinţifică. [3])

Drept recompensă pentru vasta sa eruditiune, Asociaţiunea alege pe Cipariŭ maĭ întâiu vice-preşedinte al seŭ. ér maĭ târziŭ preşedinte, şi ca atare Cipariŭ a condus Asociaţiunea până la mórte. Asemenea grăbesce pe la 1866 şi *Societatea academică română* din Bucurescĭ. prefăcută maĭ târziŭ. în *Academia română,* a-l alege între membri sĕĭ. fiind şi aicĭ până la mórte cel maĭ zelos. cel maĭ învăpăiat. cel maĭ harnic şi cel maĭ erudit muncitor al operiĭ celeĭ marĭ de redeşteptarea literară şi sciinţifică românéscă.

Blaşul dară éră are motive nóuĕ de a sĕrbătorĭ dimpreună cu Cipariŭ: acesta este nu numaĭ timpul de glorie al luĭ Cipariŭ, ci tot o dată şi apogeul măririĭ Blaşuluĭ. Pe timpul acesta privirile tuturora sînt îndreptate asupra orăşeluluĭ glorios de la îmbinarea Tîrnavelor şi asupra mareluĭ seŭ filolog.

Cele maĭ marĭ merite, ce le-a avut Blaşul în seclul presinte, sînt meritele luĭ Cipariŭ. Blaşul prin Cipariŭ se ridică la culmea măririĭ sale în istoria literatureĭ române; da, prin el şĭ-a câştigat Blaşul renumele seŭ cel maĭ strălucit în istoria culturală a Românilor. Blaşul şi înainte de Cipariŭ încă a fost mare. prin el înse devine timp îndelungat centrul Românilor de din cóce de Carpaţĭ în literatură şi sciinţă. ba chiar şi din colo de Carpaţĭ încă aŭ fost mulţĭ. fórte mulţi. carĭ se închinaŭ şcoliĭ din Blaş. Pretudindenia între Românĭ este recunoscut, că în Blaş este cea maĭ mare forţă filologică a Românilor. şi că Blaşul este focularul sacru al sciinţeĭ şi limbiĭ românescĭ.

Operile luĭ Cipariŭ sînt de o valóre înaltă filologică. Chiar şi azĭ, când sciinţa filologică atâtea resultate marĭ a produs şi a înaintat atât de de parte în sisteme cristalizate. sînt indispensabile pentru adâncul scrutător al tainelor şi al trecutuluĭ limbeĭ române. El a scris fórte mult. maĭ mult de cât orĭ şi care altul înaintea sa şi după el până în zilele nóstre. În deosebĭ în materia de limbă a scrutat şi a scris mult. Maĭ monumentale sînt următórele: 1. *Elemente de limbă română după dialecte şi monumente vechĭ.* (Blaş. 1854. 8° VIII + 200 pag.) 2. *Acte şi fragmente* (Blaş, 1855 8° XVI + 280 pag.) 3. *Crestomatie saŭ analecte literare* (Blaş, 1858, 8° XXXVIII + 258 pag.) 4. *Principiĭ de limbă şi scriptură* (Blaş. 1866. 8° IV + 407 pag.) 5. *Gramatica analitică* (Bucurescĭ. 1869, 8° XIV + 386 pag.) 6. *Gramatica sintactică* (Bucurescĭ, 1872, 8° IV + 354 pag.) De însemnătatea acestora sînt apoĭ *Organul luminăriĭ* din 1847—8 şi *Archiv pentru filologie şi istorie* din 1867—1871.

Firele roşiĭ din activitatea sa filologică sînt cristalisarea gramaticeĭ. curăţirea limbiĭ şi stabilirea ortografieĭ românescĭ.

Despre succesele sale în gramatica limbiĭ românescĭ. fie dovadă premiul seŭ obţinut de la Academia română din Bucurescĭ. şi fie încă împrejurarea, că tóte gramaticile nóstre de la el şi până azĭ nu spun nimica noŭ. numaĭ în formă şi în veşminte potrivite vremilor se deosĕbesc de gramaticele luĭ Cipariŭ. Adevĕr va rĕmâné tot de una. că gramaticele sale aŭ fost primele gramatice românescĭ lucrate după sisteme sciinţifice.

Studiind cărţile cele vechĭ românescĭ de prin seciul al XVI şi XVII a arĕtat calea adevĕrată. pe care trebue cultivată limba românéscă. Tot studiul acesta pe cum şi al dialectelor românescĭ, l-a condus si la principiile de purisare a limbeĭ românescĭ de tot ce este în ea străin. în deosebĭ de slavismele cele multe. de carĭ secolĭ de a rîndul gemea limba românéscă. Slavismele trebuesc înlocuite cu elemente strămoşescĭ. cu elemente latine. — étă în puţine cuvinte devisa purismuluĭ limbeĭ. pentru care Cipariŭ s'a luptat cu tótă demnitatea şi cu eruditiunea sa de filolog iscusit. Purismul acesta al limbeĭ a avut mulţĭ luptătorĭ ardenţĭ. dar nicăirĭ n'a devenit atât de important în consecinţele sale. ca în Blaş

În privinţa scrieriĭ limbeĭ Cipariŭ a propus şi propagat *ortografia etimologică* şi introducerea literelor latine. Literile latine ĭ-a succes a le întroduce în tóte scrierile românescĭ. atât în cele profane. cât şi în cele bisericescĭ. şi dacă azĭ nu se maĭ scrie la noĭ cu cirile. aceea este a se mulţămi drept talentuluĭ genial al luĭ Cipariŭ, şi prin el Blaşuluĭ.

Cu ortografia sa înse Cipariŭ a fost nenorocos La început a fost acceptată chiar şi de cătră cel maĭ înalt for literar la Românĭ. de cătră Academia română. cu timpul înse un noŭ curent ortografic. curentul *fonetic* s'a împuternicit atât de tare. în cât a început lupta contra etimologismuluĭ susţinut de Cipariŭ şi de şcóla sa. aşa numită şcóla Cipariană. saŭ şcóla din Blaş.

Etimologismul trebue să cadă şi să facă loc fonetismuluĭ. Cu cât maĭ mult se întăresce fonetismul cu atât maĭ marĭ vor fi perderile etimologismuluĭ. Direcţia nóuă. cea fonetică ajunsă o dată la putere va aduce perirea şcóleĭ din Blaş care din ce în ce perde tot maĭ mult teren până când în fine *Convorbirile literare* ĭĭ daŭ lovitura de mórte.

Şcóla cea veche saŭ şcóla din Blaş pentru aperarea trecutuluĭ limbeĭ. — şcóla cea nóuă cu dorul de a garanta drepturĭ pentru actualitatea limbeĭ române încep lupte înverşunate, ambele şcolĭ provĕdute cu forţe geniale. De o parte savanţiĭ tradiţionalismuluĭ, de alta stegariĭ presinteluĭ limbiĭ, toţĭ pliniĭ de speranţă. că e a lor viitorul în domnia limbeĭ şi literatureĭ românescĭ

„Fortăréţa etimologiştilor — zice Alecsiŭ Viciŭ — se părea tare. dar o apăraŭ puţinĭ. Constantin Negruzzi şi Alecsandri „cântaŭ doina" pe afară. Dar astă doină are putere magică. Resunetul n'a dĕrîmat fortăréţa etimologiştilor. dar a lăsat-o gólă. Puterile tinere aŭ fost atrase de geniul limbeĭ poporale din „Doine" şi „Pĕcatele tinereţelor" şi în curînd aŭ fost unite în societatea, care avea să pună stavilă curentuluĭ latiniştilor, să pornéscă o „nóuă direcţie". Savanţiĭ rideaŭ de societatea „Junimeĭ", ea înse convorbia în limba doĭnelor şi a poveştilor şi apreţia productele literare. Viitorul era al junimeĭ. Savanţiĭ aŭ poreclit-o „tovărăşia nóua bucóvnă"; dar bucóvna acésta conţinea drăgălaşile pasteluri în versurĭ şi în prosă. Era nóuă bucóvna în felul seŭ. căcĭ era cu chipurĭ de pe natură. Alecsandri le zugrăvia în colónele poesieĭ fărmecătóre. ca originalul, ér Negruzzi copia natura cu ştil plastic. Gane. Crengă şi Slavicĭ zugrăvesc graiul poporal în poveştĭ, amintirĭ, novele. T. Maiorescu înalţă stindardul nóueĭ direcţiĭ şi pe acesta scrie: Nu tot ce e românesc. este şi bun. Tradiţionalismul în literatură primesce lovitura de mórte. Dotat cu un talent eminent. T. Maiorescu pune la analisă critică productele museĭ române şi ne arétă poesia română cu adevĕrata-ĭ valóre. Mulţĭ se dovedesc neadăpaţĭ din undele pegazice. Mişcarea literară pornită în contra direcţieĭ de atuncĭ în cultura română a fost o mişcare epocală: literatura devine controlată. Se anunţă principiĭ sciinţifice şi estetice. ca productele literarĭ să întrunéscă condiţiunile materialĭ şi formalĭ recerute de drépta critică". [1])

Şcóla din Blaş înse pe lângă tóte sforţările străine s'a maĭ susţinut până pe la aniĭ 80. când apoĭ s'aŭ făcut concesiunĭ şcoliĭ fonetice şi în *Academia română. Convorbirile literare* aŭ învins prin principiul lor fonetic. Cel maĭ mare stegar al acestuĭ principiŭ este Maiorescu. cu „principiul logic" în scrierea limbiĭ române. Cipariŭ şi şcóla blăşană. care atâţĭ anĭ aŭ dominat întreg terenul literar la Românĭ. atât din cóce cât şi din colo de Carpaţĭ. prevĕd mărimea pericluluĭ. Cipariŭ carele a fost mult timp. până la aniĭ 70 sórele. pe lângă care s'a învîrtit tótă sciinţa filologică. tótă literatura românéscă; Cipariŭ carele pretutindenia a învins în Transilvania şi în România; Cipariŭ carele aşa de tare a sciut impune la toţĭ Româniĭ şi la străinĭ; Cipariŭ cel maĭ mare învĕţat pe terenul limbiĭ românescĭ: — acum trebue să dea în dérept. Ca şi unuĭ al doilea Hannibal, restrîns în puterea şi gloria sa pe un petec de loc, ĭĭ maĭ rĕmâne numaĭ Blaşul. aicĭ maĭ domnesce încă, — dar în dată după mórtea sa direcţia nóuă atacă principiile sale de limba chiar în fortăréţa sa puternică în Blaş. După mórtea sa Blaşul maĭ mult nu póte resista acesteĭ nóuĕ direcţiĭ. ci ĭĭ primesce aprópe în tóte părţile principiile sale. Azĭ şcóla blăşană aicĭ în Blaş abia maĭ are unu-doĭ luptătorĭ. Nu peste mult etimologismul luĭ Cipariŭ va fi scos a fară şi de aicĭ şi marile învĕţăturĭ linguistice începute de Clain, de Şincaĭ, de Maior şi susţinute de Cipariŭ şi de şcóla luĭ, vor apune cu totul şi literatura română va vorbi despre acéstă şcólă cu veneraţiune numaĭ şi cu admirare, dar ĭĭ va nega valórea eĭ practică, carea şi actualităţile timpuluĭ încă ĭ-aŭ negat-o. Nu peste mult şcóla blăşană va fi înghiţită cu totul de undele fonetismuluĭ.

Prof. **Ioan Raţ.**

---

[1]) *Archiv* loc. cit. pag. cit.

[2]) *Archiv* loc. cit. pag. cit.

[3]) *Cuvîntul la inaugurarea Asociaţiuniĭ* maĭ întâiŭ a fost publicat în foĭ, după aceea la 1862 s'a tipărit la Blaş şi în broşură în estensiune de 135 pag. in 8°.

[1]) Unirea; An. I. Nr. 25.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Organisațiunea internă a diecesei gr.-cat. de Oradea-mare sub episcopul de bună m. Inațiu Darabanth an. 1788—1805.

(Fine.)

O altă împrejurare, carea încă recere necesitatea sinodului este crescerea şi educaţiunea tinerimii, de óre ce clerul pe tot locul întimpină obstacule în esercearea deplină a dreptului săŭ de învĕţător faţă cu veleităţile guvernului de a secularisa şcolile. (despre ce ast fel vorbesce Escelenţa Sa Michail Pavel episcopul gr. cat. al Orăḑiĭ mari cu datul 20 Martie 1899 nr. 912—1899.):

„Venindu-ne la cunoscinţă. că în unele părţĭ ale Diecesei. câte o dată chiar şi bărbaţĭ inteligenţĭ. sub specia bunăvoinţeĭ şi pretextul uşurăriĭ sarcinilor. se încércă a-ĭ capacita pe credincioşiĭ diferitelor Parochiĭ, ca renunciând caracterului greco-catolic al şcolilor sale parochialĭ, acele să le seculariseze, spre a se înlocui acelea-şĭ, saŭ cu şcolĭ de stat. saŭ cu şcolĭ aşa numite comunalĭ: am aflat cu cale a îndrepta vigilanţa pastorală a Frăţielor Vóstre la ast fel de intrigĭ. cu atât maĭ vîrtos, pentru că machinaţiunile unora aŭ stors de la credincioşĭ chiar şi dechiaraţiunĭ protocolare de *„cesiune formală“*, pe lângă tóte că şcóla şi averile eĭ. ca proprietatea parochieĭ. fără scirea şi convoirea Ordinariatuluĭ nu se nicĭ pot înstrăina.

Respectăm dreptul statuluĭ şi al comunelor politice de a-şĭ ridica orĭ şi unde institute de învĕţămînt confórme scopurilor sale, dar e inviolabil şi garantat prin Legĭ constituţionalĭ şi dreptul bisericiĭ. de a-şĭ ridica şi susţinĕ şcolĭ parochialĭ, asişderea confórme scopurilor sale propriĭ, carĭ. chiar prin aceea, că cresc bisericiĭ fiĭ credincioşĭ, promovéză tot o dată şi interesele statuluĭ, fundamentul căruia este religiositatea nefaţarită. ca cel maĭ eficace element vital al organismuluĭ de stat. Omul religios şi temĕtoriŭ de Dumnezeŭ: nicĭ când n'a fost resvrĕtitoriŭ nicĭ trădătoriŭ de patrie.

E drept. că studiul religiuniĭ, ca atare, se propune şi în şcolĭ de acelea, carĭ nu staŭ sub jurisdicţiunea bisericiĭ: dar numaĭ în anumite óre pe sĕptĕmână. Pe când în şcolile parcchialĭ de sub jurisdicţiunea bisericiĭ. a fară de aceea, că studiul religiuniĭ e studiul principal: spiritul religios informéză tótă învĕţarea; biserica statoresce planul de învĕţămînt; biserica prescrie manualele întrebuinţânde; biserica controléză activitatea şcoliĭ; biserica denumesce pe învĕţătorĭ: biserica îĭ corege pe ceĭ delincuenţĭ; biserica lecuiesce scăderile eventualĭ, — cu un cuvînt; biserica norméză disciplina şcoliĭ şi mersul învĕţămîntuluĭ întreg, conform scopurilor sale propriĭ.

Ast fel, unde credincioşiĭ, în frunte cu Păstoriĭ lor sufletescĭ sînt pătrunşĭ de însĕmnătatea şcolilor lor parochialĭ, nu numaĭ că nu le vor oferi acelea de bună voie spre secularisare cu nicĭ un preţ, şi pentru nicĭ un avantagiŭ material; ci se vor îngriji a le reactiva şi a le aduce acelea în stare confórmă prescriselor legalĭ, încă şi acolo, unde de altmintrea se află orĭ şcolĭ de stat, orĭ şcolĭ comunalĭ; nu din difidenţă cătră aşedămintele de stat. ca atarĭ. ci pătrunşĭ de dorul. de a-şĭ cresce fiiĭ pe sama bisericiĭ. prin ce vor fi crescuţĭ aceia şi pe sama statuluĭ. dar vor fi preservaţĭ tot o dată şi de periclul indiferentismuluĭ religios. carele curĕnd prinde rădăcinĭ acolo, de unde este eschisă controla şi influinţa salutară a bisericiĭ.

Unde dară credincioşiĭ sub pretecstul uşurăriĭ sarcinilor, sînt gata a-şĭ jertfi uşuratic şcolile parochialĭ: e semn, că credincioşiĭ n'aŭ Păstorĭ sufletescĭ pătrunşĭ de înălţimea chiemăriĭ sale, pentru că n'aŭ cine să-ĭ înveţe, n'aŭ cine să-ĭ lumineze, n'aŭ cine să-ĭ povĕţuiéscă şi n'aŭ cine să-ĭ deştepte într'o materiă de atât de mare însemnătate. de câtă însemnătate este crescerea tinerimiĭ în spiritul bisericiĭ, carea ar fi a se asecura chiar şi cu jertfe marĭ materialĭ.

Alt cum, ce se ţine de spese: spesele legalĭ îĭ vor apĕsa pe credincioşĭ. orĭ îşĭ vor susţinĕ şcolile parochialĭ, orĭ le vor secularisa acelea. Diferenţa va sta numaĭ într'aceea, că contribuind de bună voie pentru susţinerea şcolilor parochialĭ; jertfa lor. va fi o jerfă adusă luĭ Dumnezeŭ pe sama bisericiĭ, a căreia fiică este şi şcóla parochială. Pe când secularisându-şĭ şcóla, pentru susţinerea aceleia. — celea ce n'aŭ vrut să le jertféscă luĭ Dumnezeŭ de bună voe, se vor esecua de la dînşiĭ sub alte titlurĭ. cu sîla. pe sama statuluĭ. şi apoĭ pe de-asupra. vor maĭ avĕ încă să se îngrijéscă separat şi de cantor.

După ce dară Înaltul Guv ern nu poftesce alta de cât numaĭ aducerea şcolilor într'o stare corĕspunḑetóre prescriselor legalĭ: Frăţiile Vóstre. unde a-ţĭ zări veleităţĭ de a se înstreina chiar şi realităţile şcolilor parochialĭ. — să puneţĭ stavilă ástor fel de pornirĭ. cu atât maĭ vîrtos. pentru că Înaltul Guvern. conform §. 16. Art. XXVI. de Lege din 1893., nicĭ macar subsidiile de stat pentru întregirea soluţiunilor învĕţătorescĭ la 400 fl. nu le acordéză fără învoirea prealabilă a Ordinariatelor. ne cum să fie coînţeles întru înstreinarea averilor şcolilor parochialĭ în butul Ordinariatelor episcopescĭ, pe ast fel de căĭ nelegalĭ.

Necesitatea reactivăriĭ forurilor protopopescĭ, a fară de aceea, că redeştéptă în noĭ alipirea de obiceiurile strămoşilor nostri, ne o dictéză în timpurile de azĭ şi *idea dominante* de asociare. căcĭ esistând forurile protopopescĭ, de sine naturalminte se nasce idea de adunare a preoţilor şi a învĕţătorilor din acel district o dată saŭ de dóuĕ orĭ la an; ce folóse pot să aducă aceste adunărĭ districtualĭ, numaĭ cel preocupat nu póte să înţelégă, care tóte afacerile lumiĭ acesteia le consideră de monopoliŭ; le voiesce el însuşĭ a le dirige nesuferind sfatul altuia; şi orĭ ce propunere salutară saŭ proect, ce nu le-a formulat dînsul le desconsideră, şi le reduce saŭ la eresiă saŭ la schismă după principiul „Ubi novitas ibi error.“ de ce, în adevĕr. ne putem folosi ca de argumînt. când e vorbă de dogmă. înse nu şi când se vorbesce de organisaţiunea cutăreĭ societăţĭ cum e şi Organisarea internă şi disciplinară a uneĭ saŭ a alteĭ diecese maĭ ales, când aceea e basată pe documinte vechĭ şi aceea o pretind şi împrejurările timpuluĭ în care trăim. ce cu colorĭ viĭ le aflăm descrise într'o corĕspondinţă a unuĭ preot din tractul protopopesc al Morlăciĭ. Archidiecesa de Alba-Iulia şi Făgăraş. cu datul April 1898. apărută în „Unirea“ nr. 19. pag. 148. 1898. „În timpurile serióse şi grele, între împrejurările atât de perverse pentru s. nóstră biserică greco-catolică, cred, că e de lipsă. ca nu numaĭ unul fie care din ministriĭ eĭ să fie la locul sĕŭ, ci pentru a putĕ rĕspinge maĭ resolut şi maĭ cu efect loviturile inimiculuĭ, e avantajos. *ca diferitele aripĭ ale oştiĭ*, ce luptă sub aceea-şĭ flamură, pentru apĕrarea intereselor s. nóstre bisericĭ, *să scie unele de altele, să-şĭ cunóscă împrumutat puseţiunea şi capabilitatea de luptă*, prin ce puterile se îndoiesc, potenţându-se curajul.“ Aşa dară obligătoria activare a forurilor protopopescĭ şi în urma urmelor Sinod.

Burul van het Roer.

Istorisire de călătorie

de

Carol May.

(Continuare.)

Aşa dară cu dóuĕ óre maĭ înainte de asta! Mĕ întorseĭ cu de grab în kloofă şi treziĭ pe ceĭ alalţĭ. Eĭ se spăimîntară la vestea. ce le-o aduseĭ. şi se adunară pe loc la sfat. Înflăcăratul Bur van het Roer zădărnicise întreg planul nostru de năvală. şi acum aveam. să pornim cu de grab în urma luĭ. ca să-ĭ aducem ajutoriŭ. de cum va îndrăzněla l-ar răpi. să se arete Zulilor.

Legarăm pe Anglez din noŭ pe Brabantin. Quimbo se urcă la spatele luĭ. şi când aŭ fost toţĭ gata. pornirăm în jos pe valea. din care ieşia un isvor rece. din care causă locul se şi numia Klaarfontein. De la intrarea văiĭ începênd ne îndreptarăm spre méză ḑi. Dacă am ajuns pe şes. pornirăm maĭ de parte în galop. Consfătuirile şi după ele odihna cuprinseseră o parte mare a ḑileĭ. şi sórele se pleca deja spre orizon.

Caiĭ Burilor eraŭ odihniţĭ. dară aĭ nostri numaĭ adineaorĭ făcuseră un drum obositoriŭ. Cu tóte acestea calul meŭ anglezesc era în tot de una în fruntea celor alalţĭ şi chiar şi după un drum de maĭ bine de o óră nu vĕdia nicĭ cea maĭ mică obosélă. Altmintrea se afla înse Brabantinul. El adevĕrat că era fórte tare, dară pe lângă aceea era şi greoiŭ şi nu era obicinuit cu o alergare aşa de repede. avea sarcină duplă şi ţinea numaĭ în silă paş cu ceĭ alalţĭ caĭ. Maĭ aveam încă numaĭ cale de un pătrariŭ de óră. Sórele sfinţise, şi începuse deja a înopta. Atuncĭ auḑiĭ de o dată glasul luĭ Quimbo.

„Mynheer mynheer o, o! Mynheer viŭ la Quimbo!“

Mĕ opriĭ şi-l aşteptaĭ.

„Ce aĭ?“

„O mynheer ajut Quimbo! Cal nu maĭ vreŭ fugi, şi Anglia nu maĭ vreŭ călări!“

„Aşa? Te împotrivescĭ. sir Hilbert Grey. şi credĭ póte, că în întunerec veĭ scăpa? Te înşelĭ. domnul meŭ! Dă-mĭ mânile!“

„Ce veĭ?“

„Să-ţĭ leg mânile. Aşa va fi maĭ bine pentru servitoriul meŭ.“

„La asta nu mĕ învoesc sir!“

„Nu-mi pasă! N'am răgaz, să pertractez cu dta. Dacă nu te laşi de bună voe, să te leg, îţi daŭ făr de milă un glonţ. Aşa dar în côce mânile!“

Maĭ aveam o curea şi-ĭ legaĭ cu ea mânile. Apoĭ alergaĭ în urma celor alalţi.

Îĭ ajunseĭ curênd şi mê puseĭ din noŭ în fruntea lor. În raportul meŭ descrisesem aşa de bine locul, în care tăberiaŭ Zuliĭ, cât Ian putuse, să-l găsêscă uşor. Eĭ chiar şi dacă se împrăştiaseră, să cerce pe Anglezul, acum a bună samă eraŭ deja întorşĭ la locul acela, şi de aceea dacă am încunjurat cotitura cea maĭ de pe urmă a pădurii, mê îndreptaĭ chiar spre locul acela.

Cam acolo, unde tăbĕrisem în nóptea trecută, mê opriĭ şi descălecaĭ.

„Descălecaţi, mynheers! Legaţi-vê caiĭ, luaţi-vê armele şi veniţi cât se póte de încetinel în urma mea!“

Făcură aşa, şi eram încă cuprinşĭ cu caiĭ, când audirăm dóuĕ descărcăturĭ de cătră tabĕra Caferilor.

„Înainte, mynheers! Ian e în primejdie!“

Acuma nu putea, să fie maĭ mult vorbă despre precauţiune. Pătrundeam prin tufişurĭ, cum puteam, eŭ în frunte, şi ceĭ alalţi în urma mea. Întunerecul nu ne lăsa, să vedem tóte pedecile. De aceea trecu câtă va vreme, până ce ajunserăm la poiană. Aci ni-se îmbiă o privelişte, care pe un ostaş ar fi putut, să-l strămute în răpire. Luminat de flacăra cea înaltă a foculuĭ taberiĭ, sta Ian în mijlocul ceteĭ de Zulĭ. Pălăria îĭ căduse de pe cap, şi lungul luĭ pĕr cel blond flutura şi cădea pe pelea de leopard asemenea uneĭ cóme de leŭ. Întrecêndu-ĭ pe toţĭ cu înălţimea, îĭ ţinea de parte de la sine cu patul pusciĭ, şi fiesce care lovitură, ce o da, aşternea câte un vrăşmaş pe pămînt. El totuşĭ ar fi trebuit, să îmbrâncêscă, dacă nu ne-am fi înfăţişat destul de timpuriŭ. Ridicaĭ puşca şi slobodiĭ dóuĕ descărcăturĭ. De-a drépta şi de-a stînga mea fulgerară alte descărcăturĭ, şi apoĭ năvălirăm asupra poieniĭ. Dădurăm — numaĭ de Ian. El privi ţintă la noĭ, ér apoĭ sări în tufiş strigând: „Am, să pun mâna pe el!“ In poiană zăceaŭ trupurĭ mórte. Ceĭ alalţi răniţĭ o tuliseră în tufiş în dată după descărcăturile nóstre.

Ascultând de un impuls momentan grăbiĭ în urma luĭ Ian. Alăturia se audi sforăit şi nechezat de caĭ. Mê îndreptaĭ într'acolo şi sosiĭ chiar la vreme, ca să vĕd o cétă de Caferĭ călărĭ trecênd în sărite pe dinaintea mea de a lungul marginiĭ păduriĭ. Cel din frunte se întórse cătră ceĭ alalţi şi le strigă câte va cuvinte, din carĭ putuĭ, să înţeleg numaĭ cuvintele: „Indhlu het roer.“ „Indhlu“, — atâta sciam, — în limba Zulilor însamnă „casă“, éră „het roer“ se referia a bună samă la Ian pe care dóră toţĭ Buriĭ îl cunosceaŭ ca pe Burul van het Roer. Căpetenia scăpată a Zulilor părea decĭ a fi hotărît, să se întórcă pe loc la farmă, pentru ca să-şĭ rĕsbune pentru atacul de astăzĭ.

Chiar voiam, să mê întorc la locul de luptă, când între locul, unde stam, şi între colţul păduriĭ audiĭ dóuĕ glasurĭ tarĭ. Le recunoscuĭ pe loc.

„Tac, Anglia! Nu grăesc nieĭ un cuvînt luĭ Quimbo! Quimbo nu vreŭ ban şi nu vreŭ dar. Quimbo am bun mynheer, mult mare bun mynheer, şi Quimbo fac, ce zic mynheer. Mynheer zic, că Anglia sînt prins, şi Quimbo ţin tare Anglia!“

„Well, atuncĭ îţĭ daŭ încă şi maĭ mult! Îţĭ maĭ daŭ încă şi un roer, cu care poţĭ, să împuscĭ până în depărtare de un mil.“

„Dar acum tac, Anglia! Anglia nu am bun roer, că Anglia nu pot puşca nicĭ măcar scrófă cu roer! Anglia vreŭ puşca mil cu roer? Ce sînt mil? Sînt mil scrófă orĭ pisică? Pot Quimbo mânca mil, dacă Quimbo am puşca mort mil?“

„Dacă veĭ tăia curelele mele şi mê veĭ lăsa, să mê duc, îţĭ daŭ un car plin de unsóre pe sama ta şi pe a pĕruluĭ têŭ, un car plin de unsóre, carea mirósă aşa de bine, cât —“

„Tac!“ îĭ cădu Caferul în vorbă. El era fórte mânios. „Unde vreŭ Anglia avê întreg car plin unsóre, dacă Anglia am numaĭ lung, subţire óse? Unsóre de Anglia miros bine? Ce sciŭ Anglia de miros bine? Anglia miros Quimbo, atuncĭ Anglia ved, care miros bine, Anglia orĭ Cafer!“

Paşiĭ de elefant aĭ Brabantinuluĭ ajunseră acum aprópe de mine. Ce noroc, că servitoriul de omenie nu sosise cu un minut maĭ curênd! El a bună samă ar fi cădut în mânile infuriaţilor Zulĭ. Ieşiĭ din tufiş şi porniĭ întru întimpinarea celor doĭ călăreţĭ. Quimbo pe loc se pogorî de pe cal, se postă în dosul luĭ, îl luă de frîŭ şi-şĭ ridică lancea.

„Teta ilizvi? Cine sînt aci?“ îmĭ strigă.

„Eŭ sînt, Quimbo!“

„O o, mynheer, Quimbo mê bucur, că Quimbo vĕd mynheer. Anglia vreŭ fugi cu Quimbo, şi cal nu vreŭ fugi, ci cad cu Anglia şi cu Quimbo!“

„Aşteptă aci!“ îĭ poruncii şi alergaĭ la locul de luptă. Acolo găsiĭ pe toţĭ Buriĭ.

Ian încă s'a fost întors şi sta tăcênd şi lăsând, ca imputările celor alalţi să se descarce asupra luĭ.

„Mynheers, Zuliĭ au scăpat călărĭ.“ diseĭ. „Vedeţi, dacă puteţi, să prindeţi un caĭ rĕmas de eĭ. Ar fi bun pe sama Anglezuluĭ, care petrece aci a fară cu servitoriul meŭ. Voiŭ, să vĕd, în cătrăŭ se duc Zuliĭ. Aşteptaţi, până mê voiŭ întórce!“

Mê duseĭ cât se póte de iute la caiĭ noştri, încălecaĭ pe al meŭ şi-l mânaĭ în galopul cel maĭ iute a fară pe şes. Călăriĭ cam zece minute, apoĭ descălecaĭ şi mê puseĭ cu urechea pe pămînt. Escelentul meŭ cal mê dusese de parte aşa, că mê apropiasem binişor de Caferiĭ, ceĭ ce fugiaŭ. Audiam loviturile copitelor cailor lor de tot limpede şi sciam acuma şi direcţia, în care mergeaŭ: era întru adevĕr cea cătră farma luĭ Ian van Helmers.

Puteaŭ, să fie cam doĭ spre zece, şi dacă întru adevĕr ajungeaŭ până la farmă, atuncia vecinii aveaŭ o luptă grea împotriva lor. Asta avea, să se împedece, dacă era cu putinţă.

Călăriĭ în apoĭ. Dacă am ajuns la pădure, aflaĭ pe Burĭ cuprinşĭ cu Anglezul. Acesta se ruga, ca eĭ să-l dimită. Eĭ nu puteaŭ, să-ĭ împlinêscă dorinţa, căcĭ atuncĭ ar fi putut, să tradeze propusul nostru cel referitoriŭ la transport. Reuşiseră, să prindă treĭ caĭ de aĭ Zulilor. Unul fu menit pe sama luĭ sir Hilbert Grey. Le împărtăşiĭ, ce descoperisem, şi Ian pe loc se duse la calul sĕŭ.

„Eŭ pornesc! Veniţi în urma mea mynheers!“ zise ridicându-şi piciorul spre a încăleca.

Îĭ prinseĭ de braţ şi-l opriĭ.

„Maĭ rĕmâĭ niţel, mynheer,“ îl rugaĭ. „Dóră sciĭ, că pripa chiar şi în primejdia cea maĭ mare e numaĭ spre pagubă. Lasă calul dtale, să odihnêscă o jumătate de óră şi să mânânce. Colo curge rîuleţul, din care póte, să şi bea. Atîrnă de la cal, dacă călăreţul îşĭ ajunge ţinta!“

„Aĭ dreptate, mynheer. Dară numaĭ o jumătate de óră, maĭ mult la nicĭ o întîmplare!“ rĕspunse el şi duse calul, să-l adape.

„Du şi pe aĭ noştri, Quimbo!“

„Da, mynheer, calul am, să mânc şi să beŭ. Dară Quimbo nu las bé doĭ cal, ci treĭ cal!“

A fară de calul meŭ cel anglezesc şi de Brabantinul sĕŭ maĭ luă şi unul din caiĭ Zulilor. Nu avuĭ răgaz, să scirіcesc motivul purcederiĭ acesteia. Esaminaĭ ceĭ alalţi doĭ caĭ. Eraŭ de rassa aceea mică, dar răbdurie de Mozambique, de carĭ caĭ folosesc pe sama sa şi pe a favoriţilor sĕĭ căpeteniile Caferilor, în vreme ce oştile lor se compun mare parte numaĭ din pedestraşĭ. Ceĭ doĭ caĭ aveaŭ aninaţĭ de amîndóuĕ părţile seleĭ câte un sac cu cucuruz urluit, o mĕsură, carea face dobitócele acestea capabile de drumurile cele maĭ grele, căcĭ nutreţul acesta ţine maĭ mult de cât érba cea uscată, carea o îmbie ţara acésta.

Meditam încă asupra lucrurilor acestora, pe când Quimbo se întórse şi luă şi ceştĭ alalţĭ doĭ caĭ de frîne.

„Cal aci încă beŭ!“

Cu cuvintele acestea se cără. Trebue, că avea vre o intenţie anumită. Póte că spatele Brabantinuluĭ îĭ era prea lat, şi că el în liniştea cea maĭ mare voia, să facă un schimb avantajos. Nu aveam cuvinte de a i-mĕ împotrivi, şi de aceea tăcuĭ. Dară o observare totuşĭ îĭ făcuĭ:

„Aĭ grije de saciĭ aceştia, Quimbo! E cucuruz întrînşiĭ, şi acesta e fórte bun pe sama cailor.“

„Cucuruz? O o, cucuruz nu voiŭ căpĕta Bur, ci mynheer şi Quimbo!“

Se duse, şi eŭ păşiĭ la ceĭ alalţi, pentru ca să mê înţeleg cu eĭ. Ian se întórse. El lăsase calul sĕŭ în grijea luĭ Quimbo, căcĭ voia, să audă, ce hotărîam.

Se înţelegea de la sine, că noĭ aveam, să pornim repede în urma Zulilor. Întrebarea era numaĭ, că óre caiĭ noştri fi vor tot aşa de răbdurii. A! meŭ fu declarat de cel maĭ bun, şi fiind că pe Ian nu puteam, să-l maĭ oprim, hotărîrăm, ca noĭ doĭ să pornim maĭ iute, éră ceĭ alalţĭ să se silêscă a veni cât se póte de iute în urma nóstră.

Mê duseĭ la apă şi împărtăşiĭ lucrul acesta luĭ Quimbo.

„Quimbo călăresc cu mynheer!“ declară el.

„N'aĭ voe! Aĭ, să păzescĭ pe Anglezul!“

Se întórse şi nu maĭ rĕspunse nimica. Când veni Ian şi încălecă, făcuĭ şi eŭ asemenea şi băgaĭ de samă că atât calul luĭ, cât şi al meŭ eraŭ provĕduţĭ cu cucuruz, un semn de atenţiune deosebită din partea bunuluĭ meŭ Cafer.

Poftirăm Burilor rĕmas bun. Eĭ aveaŭ, să rĕmână aci până diminéţă. Le recomandaĭ pe Quimbo, şi apoĭ pornirăm. Ian călăria tăcut alăturia cu mine. Era cuprins cu gândurile sale, şi eŭ nu-l turburaĭ. Aşa vom fi călărit deja cam o jumătate de óră, când audiĭ în urma nóstră tropotire de cal. Mê opriĭ, să aştept pe călăreţ. El veni în galopul cel maĭ mare şi abia putu, să-şĭ oprêscă calul. În dată ce-ĭ audiĭ vorba cea dintâiŭ, îl recunoscuĭ. Era Quimbo.

„Mynheer, o, o, Quimbo deja gândesc, Quimbo nu aflu mynheer!“

„Ce veĭ, de aĭ venit după noĭ?“

Cam presimţisem lucrul acesta, şi de aceea întrebarea mea nu va fi sunat a mânie.

„Quimbo nu rĕmân la Bur; Quimbo călăresc cu bun, drag mynheer. Quimbo am cal de Zulu şi am cucuruz pentru cal.“

„Dară Brabantinul unde e?“

„Brabant dor Quimbo la picior; Quimbo nu pot aduna éră picior. Brabant sînt la Bur; Bur încă fiŭ durê picior!“

Îmĭ căută, să rîd despre părerea acésta filantropică a servitoriuluĭ.

„Vino dară! Acumă dóră nu pot, să te maĭ trimit în apoĭ.“

Continuarăm călăritul în graba cea maĭ mare, ce era cu putinţă. Quimbo putea, să cuprindă maĭ bine cu piciórele pe Mozambicanul sĕŭ, şi de şi trebuia, să se zică, că el nu şedea, ci zăcea pe spatele caluluĭ, totuşĭ se simţia maĭ bine ca maĭ înainte de acésta pe Brabantin. Călărirăm tótă nóptea până la crepatul zileĭ. Atuncia ne căută, să dăm cailor puţintică odihnă. Le dădurăm din cucuruz şi apoĭ încălecarăm din noŭ.

Găsiserăm dera Zulilor. Călăriile a bună samă le eraŭ fórte bune, căcĭ altmintrea î-am fi ajuns curênd. Firesce că de altă parte eĭ încă puteaŭ, să-şĭ gândêscă, că sîntem în urma lor, şi de aceea siliaŭ caiĭ sĕĭ la iuţéla cea maĭ mare, ce numaĭ le era cu putinţă, în tocmaĭ pe cum făceam şi noĭ.

Cătră a méză zi poposirăm din noŭ, éră când târziŭ pe la înserate ne oprirăm érăşĭ, eram deja aprópe de pădurea, în

care întîlnisem întâia dată pe sir Hilbert Grey. Caii aburiaŭ şi rĕsuflaŭ greŭ, şi sudórea curgea de pe eĭ. De aceea ne căută, să maĭ facem un popas de câte va minute. Asta putea, să fie spre perirea farmeĭ, şi de aceea şi pornirăm maĭ de parte, după ce am rĕsuflat puţinteĭ călăreţiĭ şi caiĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărut:

Dr Victor Szmigelski: **Ermeneutica biblică**, compusă după Ubaldo Ubaldi. Blaş 1899. pag. 180. preţul 2 cor. Ca şi de la cele alalte publicaţiĭ ale sale dl autor destinéză şi venitul acesteĭ publicaţiĭ pentru formarea unuĭ fond provinţial de salarisare a preoţilor şi învĕţătorilor. Manualul e destinat pentru facultăţile de teologie, dar póte fi de folos şi celor carĭ se ocupă cu studiul sf. Scripturĭ.

„Nóua Revistă Română" va apare, cu începere de la 1 Ianuarie 1900, la 1 şi 15 ale fie căreĭ lunĭ.

Prin cuprinsul sĕŭ enciclopedic, ea va căuta să îmbrăţişeze tóte cestiunile de interes general. Cetitorul va găsi în fie care numĕr al revisteĭ:

Articole asupra mişcăriĭ politice.

Studiĭ literare şi sciinţifice, — aceste din urmă cu aplicaţiune maĭ ales la cultura materială a ţĕriĭ.

Creaţiunĭ literare originale şi cercetărĭ istorice.

Dărĭ de samă asupra tuturor publicaţiunilor de valóre în artă, sciinţă şi literatură.

Fie care numĕr al revisteĭ va fi însoţit şi de dóuĕ suplimente, dintre carĭ:

Unul, reservat informaţiunilor va aduce la cunoscinţa cetitoruluĭ evenimentele maĭ principale petrecute în ultima jumătate de lună, atât în ţară cât şi în străinătate.

Cel de al doilea va cuprinde: nuvele, şi lectură recreativă datorită, în parte scriitorilor românĭ, în parte după ceĭ maĭ bunĭ scriitori străinĭ. În aceste dóuĕ suplimente se va lăsa de asemenĭ un loc potrivit pentru publicarea buletinelor institutelor de bancă şi credit, pentru cronica economică şi financiară, mişcarea agricolă şi comercială.

Prin acéstă largă dispositiune, sperăm că „Nóua Revistă Română" va ajunge să oglindéscă în curĕnd întrega mişcare socială şi literară a timpuluĭ şi, că viitorul va face dintr'însa o publicaţiune indispensabilă orĭ cuĭ ar dori să-şĭ întemeieze o judecată imparţială asupra culturiĭ române din secolul al XX-lea.

Organisaţiunea administrativă a revisteĭ a fost de asemenĭ obiectul uneĭ îndelungate chibzuinţĭ din partea fundatorilor sĕĭ. Aceştia aŭ avut de la început convingerea, că la reuşita intreprinderilor literare moderne şi maĭ ales la a celor încercate într'o ţară fără adîncĭ tradiţiunĭ literare, pe cum este casul la noĭ, organisaţiunea administrativă are o parte însemnată, dacă nu chiar decisivă. Potrivit acesteĭ convingerĭ eĭ aŭ asociat revisteĭ, pe lângă bunele lor intenţiunĭ şi un solid sprijin material, a căruĭ gestiune, basată pe responsabilitate judiţiară, să pună administraţiunea revisteĭ în posibilitate de a respecta cinstit îndatoririle luate.

Mulţămită acestuĭ sprijin, „Nóua Revistă Română", îşĭ are încă de astăzĭ asigurate exactitatea şi statornicia apariţiuniĭ sale. Ea va pute, de asemenĭ, să rĕsplătéscă în parte munca colaboratorilor sĕĭ; şi să păstreze, în tot momentul, o direcţiune independentă şi démnă, fără a se teme că prin acésta îşĭ va periclita propria sa existenţă.

Aşa cum se găsesce constituită „Nóua Revistă Română" se înfăţişéză publiculuĭ într'o desevîrşită neatîrnare de interesele partidelor politice. Deschisă, din principiŭ, tuturor scriitorilor de valóre, ea va rĕmâné un organ nepărtinitor, în care cunoscĕtoriĭ vor discuta din tóte punctele de vedere, cestiunile de actualitate. Rolul la care ea tinde, este de a întări, printr'o activitate bine susţinută, încrederea opiniuniĭ publice în judecata celor competenţĭ; încredere atât de necesară într'un stat democratic şi din nenorocire atât de desameninţată prin polemicele pătimaşe ale preseĭ zilnice.

Dat fiind şi sprijinul pe care revista, încă de la anunţarea sa, l-a găsit la toţĭ representanţiĭ de frunte aĭ inteligînţeĭ române, nu ne îndoim că acest rol va fi, cât de curĕnd, simţit şi bine apreciat în mediul nostru social.

De alt fel, de şi optimişti în ceea ce privesce succesul final al revisteĭ, nu ne micşorăm totuşĭ dificultăţile pe carĭ le avem de întîlnit.

E adevĕrat, că actuala stare a societăţiĭ românescĭ pare de parte de a fi prielnică uneĭ publicaţiunĭ de caracterul acela, pe care vre să-l aibă „Nóua Revistă Română".

Pe terenul politic, ceea ce lipsesce statuluĭ român, cu tóte formele sale constituţionale, este tocmaĭ practica publicităţiĭ. Legile se fac şi se desfac de guverne, fără vre o prealabilă consultare a opiniuniĭ publice şi câte o dată chiar fără o sinceră consultare a parlamentuluĭ. Publicistica română de până acum, în cele maĭ dese casurĭ n'a avut alt rol de cât să aprobe saŭ să desaprobe fapte îndeplinite de ceĭ de sus, — rol de care s'a achitat, de alt fel cu o patimă ce rar o maĭ întîlnim aĭurea; — la pregătirea înse a legilor nicĭ un guvern n'a credut oportun s'o facă să participe.

Acesta este un rĕŭ fundamental şi pe care nu ni-l ascundem câtuşĭ de puţin.

Apoĭ pe terenul literar, situaţiunea şi aci nu e prea încântătóre.

Literatura română, după câte va fericite începuturĭ de odinióră, pare a fi întrat acum la sfârşitul secoluluĭ al XIX-lea într'o periodă de istovire. Înstrăinată de aspiraţiunile şi interesele mareluĭ public, ea-şĭ cersesce existenţa de la aşa zisa „elită socială" ale căreĭ gusturĭ cosmopolite scriitoriĭ nostri încércă să le impace, copiind pe întrecute modele străine. În aceste condiţiunĭ nenorocite, am vĕdut în timpul din urmă cu toţiĭ, cum talente reale aŭ trebuit să-şĭ scobóre producţiunile lor până la nivelul uneĭ literaturĭ de distracţie şi câte o dată, maĭ trist încă, să fie silite a-şĭ prelungi activitatea la adăpostul protecţiuniĭ oficiale!

În sfârşit, însă-şĭ atmosfera opiniuniĭ publice de la noĭ ameninţă astăzĭ maĭ curênd să înăbuşe de cât să fructifice ideĭ şi fapte generóse. E posomorîtă, într'adevĕr, şi lipsită de radele idealuluĭ acéstă atmosferă!

Pe Româniĭ de la sfârşitul secoluluĭ al XIX-lea nu-ĭ maĭ unesce nicĭ o legătură de solidaritate. Aŭ isbutit eĭ să înlăture marile pericole din a fară, să respingă pe cutropitoriĭ de nĕm şi limbă, acum le este destul: solidaritatea nu maĭ are ce căuta! Fie care pentru sine, fie care cu micile sale ambiţiunĭ. Ţara e liniştită şi sigură; de aci înainte dar fie care să-şĭ calculeze fericirea sa personală... În locul marilor pericole de altă dată carĭ impuneaŭ sacrificiĭ şi aduceaŭ solidaritatea, aŭ venit pericole reduse la proporţiĭ microbiene; în locul duşmanilor de nĕm şi limbă, intrigile şi calculele interesuluĭ... Póte fi solidaritate în contra acestor din urmă?

Ast fel a slăbit până la peire principala însuşire, care a înlesnit altă dată atâtea acte mǎreţe în trecutul nostru!

Dar aceste dificultăţĭ, de parte de a ne descuraja sînt pentru noĭ cel maĭ puternic îndemn la muncă. Ele sînt de alt fel atât de contrariĭ orĭ căreĭ adevĕrate culturĭ, în cât în viaţa unuĭ popor sănĕtos, când se întîlnesc, ele nu pot fi considerate de cât ca nisce momente trecĕtóre. Şi ca atare le considerăm şi noĭ în viaţa poporuluĭ nostru.

Credinţa în viitorul culturiĭ românescĭ a cimentat primele începuturĭ ale Noiĭ Reviste Române.

Pe acéstă credinţă ne vom sprijini de aci înainte pentru a urmări neclintit realisarea programuluĭ propus.

Dorim Românieĭ de mâne o cultură potrivită geniuluĭ sĕŭ, ferită de ademenirile falsuluĭ patriotism; o cultură basată pe respectul adevĕruluĭ şi al dreptăţiĭ, şi cu un ideal înţeles şi împărtăşit de tóte straturile sociale ale nĕmuluĭ românesc.

Pentru pregătirea acesteĭ culturĭ apeiăm la întrega inteligînţă română.

Şi avem încrederea, că momentul de faţă este bine ales pentru acest apel.

În pragul unuĭ noŭ secol, dorinţa de muncă însufleţesce popórele sigure de viitor.

Director-gerant: C. **Rădulescu-Motru.**

Editor şi redactor rĕspundĕtor: **Dr Vasile Suciu.**

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.